

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ДИЗАЙНУ І ТЕХНОЛОГІЙ

Дипломна робота

Рівень вищої освіти –другий (магістерський)

Виконала:

*студентка 6 курсу, 631 групи
спеціальності 013 «Початкова освіта»*

Ходан Любов Петрівна

*Керівник: кандидат педагогічних наук,
асистент Маковійчук О.В.*

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол №3 від 7 листопада 2023 р.*

Зав. кафедрою _____ проф. Романюк С.З.

ЧЕРНІВЦІ – 2023

ЗМІСТ

Вступ	7
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ДИЗАЙНУ І ТЕХНОЛОГІЙ	11
1.1. Організація проєктної діяльності молодших школярів як педагогічна проблема	11
1.2. Характеристика проєктної діяльності як методу навчання й розвитку молодших школярів	21
1.3. Потенціал проєктної діяльності у навчанні молодших школярів дизайну і технологій	30
Висновки до розділу 1	38
Розділ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ДИЗАЙНУ І ТЕХНОЛОГІЙ	41
2.1. Дослідження стану організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій	41
2.2. Зміст проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій	50
2.3. Педагогічні умови організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій	60
Висновки до розділу 2	69
Висновки	71
Список використаних джерел	74
Додатки	79

АНОТАЦІЯ

Ходан Л.П. Особливості організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій. – Рукопис. Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 013 Початкова освіта. – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2023. – 86 с.

У магістерській роботі проаналізовано проблему організації проєктної діяльності молодших школярів та теоретично обґрунтовано особливості її реалізації на уроках дизайну і технологій.

Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить про те, що проблема організації проєктної діяльності є одним із перспективних напрямів роботи учнів у сучасному освітньому процесі. Проєктна діяльність розглядається як конструктивна та продуктивна діяльність особистості, спрямована на розв'язання життєво значущих питань, досягнення кінцевого результату в процесі цілепокладання, планування й здійснення проєкту.

Під проєктною діяльністю молодших школярів на уроках дизайну і технологій ми розуміємо вид навчально-пізнавальної активності, спрямованої на освоєння професійного досвіду проєктувальників, дизайнерів, технологів та оволодіння розумовими діями та операціями у процесі створення продукту-проєкту. При роботі над проєктами на уроках дизайну і технологій в учнів розвивається уява, що є потужним стимулом народження нових ідей; творчі здібності (учень усвідомлює себе творцем, працюючи з різними інструментами та матеріалами), формується прагнення самостійно створити щось нове.

На основі визначених критеріїв (рівень творчості та самостійності, рівень знань та умінь при виконанні практичних, індивідуальних проєктних завдань та проєктів, рівень освоєння алгоритму проєктної діяльності, особисте ставлення учнів до проєктної діяльності, наповненість проєктної документації та якість виробу, що проєктується) досліджено сучасний стан

організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій.

З'ясовано, що успішність та ефективність проєктування забезпечується за умови правильної й послідовної, організаційно-спланованої роботи учителя та учнів, в основі якої лежить логічна черговість дотримання етапів виконання проєктів на уроках дизайну і технології, серед яких: організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний, заключний. Для кожного етапу виділено: зміст, форми, методи та засоби навчання проєктної діяльності.

Теоретично обґрунтовано педагогічні умови організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій (створення атмосфери доброзичливості та довірливості; відбір навчального матеріалу для проєктної діяльності в «зоні найближчого розвитку» учнів; врахування вікових особливостей молодших школярів; облік індивідуальних особливостей кожного учня та опора на його «суб'єктний досвід»; поетапне формування основних дій проєктної діяльності; формування інтересу до проєктної діяльності. поступове збільшення ступеня самостійності учнів; поєднання індивідуальних та групових форм навчання).

Ключові слова: проєкт, проєктна технологія, проєктна діяльність, проєктна діяльність молодших школярів на уроках дизайну і технологій, етапи проєктно-технологічної діяльності, педагогічні умови організації проєктної діяльності молодших школярів.

ABSTRACT

Leferovych U.O. The interaction of school and extracurricular education institutions in the creative self-expression of younger schoolchildren. Manuscript Master's Degree Program for Master's Degree in Specialty 013 Primary Education. – Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. – Chernivtsi, 2023. – 86p.

The master's work analyzed the problem of organizing project activities of junior high school students and theoretically justified the peculiarities of its implementation in design and technology lessons.

The analysis of psychological and pedagogical sources shows that the problem of project activity organization is one of the promising directions of students' work in the modern educational process. Project activity is considered as a constructive and productive activity of an individual, aimed at solving vital issues, achieving the final result in the process of goal setting, planning and implementation of the project.

We understand the project activity of junior high school students in design and technology classes as a type of educational and cognitive activity aimed at mastering the professional experience of designers, designers, technologists and mastering mental actions and operations in the process of creating a product-project. When working on projects in design and technology classes, students' imagination develops, which is a powerful stimulus for the birth of new ideas; creative abilities (the student realizes himself as a creator, working with various tools and materials), the desire to independently create something new is formed.

Based on the defined criteria (level of creativity and independence, level of knowledge and skills in the performance of practical, individual project tasks and projects, level of mastering the algorithm of project activities, personal attitude of students to project activities, completeness of project documentation and quality of the product being designed) the current state was investigated organization of project activities of junior high school students in design and technology lessons.

It has been found that the success and efficiency of designing is ensured under the condition of correct and consistent, organizationally planned work of the teacher and students, which is based on the logical sequence of observing the stages of project implementation in design and technology lessons, including: organizational-preparatory, design, technological , final For each stage, the following are highlighted: content, forms, methods and means of teaching project activity.

Pedagogical conditions for the organization of project activities of junior high school students in design and technology lessons are theoretically substantiated (creating an atmosphere of friendliness and trustworthiness; selection of educational material for project activities in the "zone of immediate development" of students; taking into account the age characteristics of junior high school students; taking into account the individual characteristics of each student and relying on his "subjective experience"; step-by-step formation of the main actions of project activity; formation of interest in project activity; gradual increase in the degree of independence of students; combination of individual and group forms of learning).

Key words: project, project technology, project activity, project activity of junior high school students in design and technology lessons, stages of project and technological activity, pedagogical conditions for organizing project activity of junior high school students.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку суспільства, пов'язані з інтенсивним впровадженням нових технологій, висувають нові вимоги до освіти підростаючого покоління. В даний час зміст, форми та методи навчання повинні забезпечувати технологічну компетентність майбутніх випускників школи, формувати творчу особистість, здатну до творення. Нові умови розвитку суспільства обумовили завдання, які окреслює технологічна освітня галузь – формування комунікативної, проєктно-технологічної культури; набуття досвіду предметно-перетворювальної діяльності; розвиток здатності до самовираження, самоудосконалення, самооцінки.

У зв'язку із цим важливе місце в технологічній освіті школярів займає проєктна діяльність як технологія розвитку вмінь учитися. Проєктна діяльність учнів – це високо мотивована самостійна пошуково-пізнавальна діяльність, орієнтована на створення освітнього проєкту, що виконується під керівництвом учителя. У педагогічній науці поняття «метод проєктів» визначається як «певний спосіб цілеспрямованої реалізації процесу навчання, досягнення поставленої мети» (Гончаренко, С., 1997). Слід зазначити, що «продуктивність взаємодії учасників освітнього процесу пов'язується з її творчим характером, центральним чинником якої є система форм співпраці вчителя та учня, що забезпечує створення спільності значень, цілей, способів досягнення результату і формування саморегуляції індивідуальної діяльності» (Сисоєва, С., 2005).

Відповідно до цього, спільна проєктно-творча діяльність на уроках дизайну і технологій визначається як спосіб реалізації особистісно орієнтованої взаємодії, де учень реалізує свої можливості в спільно досягнутому продукті.

Визначаючи сутність та специфіку застосування методу проєктів на уроках дизайну і технологій, дослідники відмічають його творчий, перетворювальний характер роботи в процесі виконання та наголошують, що

саме участь у проєктах сприяє розвитку активності, творчості, впевненості школярів, сприяє формуванню їх дослідницьких навичок та інтеграції знань.

Стан дослідження проблеми. Значущість проблеми організації проєктної діяльності молодших школярів визначено в основних нормативно-правових документах, зокрема це Закон України «Про освіту», Закон України «Про загальну середню освіту», (2017), Державний стандарт початкової освіти (2018), Концепції Нова українська школа (2017).

Проблема проєктної діяльності як педагогічного явища з кінця ХХ століття стала предметом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Розробкою проєктної технології займалися такі науковці, як Джон Д'юї, (є її основоположником), його послідовники В. Кілпатрік, Е. Коллінгс, Л. Левін. Серед українських вчених цим питанням займався О. Коберник. Науковці сформулювали основні засади, схеми проєктної діяльності та обґрунтували ефективність її використання у школі.

Аналіз досліджень сучасних науковців (Т. Башинська, Т. Волковська, І. Зайцев, І. Зязюн, В. Землянська, Л. Коваль, О. Коберник, О. Онопрієнко, З. Таран, В. Тименко, та багато інших) доводить пріоритетність використання проєктної діяльності у процесі навчання молодших школярів. Вчені зазначають, що метод проєктів є засобом реалізації особистісно орієнтованої взаємодії, яка спрямована на особистісне спілкування; на оцінку педагогом внутрішнього світу учнів; створення умов для розвитку мотивації школярів у творчій навчальній діяльності; на стимулювання прагнення зрозуміти установки і погляди одне одного. Науковці зазначають, що основна мета проєктів сприяння творчим та дослідницьким здібностям у процесі реалізації особистісно орієнтованого навчання.

Ідеї організації проєктної діяльності як засобу технологічної освіти молодших школярів розкрито у дослідженнях Н. Гавриш, Н. Котелянець, Т. Мачачі, В. Сидоренка, С. Симоненка, В. Сироти, В. Тименка, Г. Тарасенко, Т. Шевчук та інших. Проте, проблема застосування проєктної діяльності на

уроках дизайну і технологій у початковій школі потребує більш ретельного вивчення.

Сьогодні питання проєктного підходу до навчання технологій досліджують провідні науковці О. Коберник, В. Тименко, В. Вдовченко, Н. Котелянець, Л. Кравчук та ін. Їхні праці висвітлюють історичний аспект використання методу проєктів у вітчизняній та зарубіжній школі; розкривають його значимість в реалізації ідей гуманістично-зорієнтованої освіти; охарактеризують методичні підходи щодо організації проєктної діяльності школярів; аналізують типологічні ознаки різних видів проєктів.

Таким чином, недостатня наукова розробка обраної проблеми, необхідність її глибокого й послідовного розв'язання зумовили вибір теми дослідження – *«Особливості організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій»*.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування особливостей організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій.

Для досягнення мети визначено наступні **завдання**:

- розкрити актуальність проблеми організації проєктної діяльності у педагогічній теорії та практиці;
- проаналізувати зміст проєктної діяльності та потенціал уроків дизайну і технологій для її реалізації;
- дослідити сучасний стан організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій;
- теоретично обґрунтувати особливості організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій.

Об'єкт дослідження – організація проєктної діяльності в освітньому процесі початкової школи.

Предмет дослідження – особливості організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій.

Для досягнення поставленої мети та розв'язання визначених завдань використовувався наступний комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* – вивчення й аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми дослідження; аналіз нормативної на навчально-методичної документації; вивчення й узагальнення практичного досвіду з метою визначення стану організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій; *емпіричні* – анкетування, бесіда, опитування, педагогічне спостереження, аналіз продуктів діяльності учнів.

Теоретичне значення дослідження полягає в уточненні й подальшому розвитку наукових поглядів на проблему організації проєктної діяльності молодших школярів, зокрема на уроках дизайну і технологій. В науковій роботі виділено етапи навчання молодших школярів проєктної діяльності на уроках дизайну і технологій та визначено зміст, методи, форми та засоби адекватні кожному етапу. Визначено вимоги до організації та здійснення проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали наукового дослідження можуть бути використані вчителями-класоводами в освітньому процесі початкової школи, а також у процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Апробація результатів дослідження. Теоретичні аспекти нашого дослідження було апробовано та продемонстровано на щорічній студентській конференції Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича (тема виступу: «Важливість організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій»), також в процесі проходження професійної (педагогічної) практики та професійної (організаційно-методичної) практики.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота містить вступ, два розділи, загальні висновки, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ДИЗАЙНУ І ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Організація проєктної діяльності молодших школярів як педагогічна проблема

У сучасному суспільстві існує потреба у формуванні активних громадян, здатних швидко пристосовуватися до нових соціально-економічних умов і до вільного визначення себе в професії, суспільстві, культурі. У зв'язку з цим великого значення набуває пошук нових підходів у навчанні та вихованні підростаючого покоління, формуванні їх ініціативності, розвитку мислення та творчих здібностей кожного учня.

Одним із системоутворюючих підходів, що посилює розвиваючий ефект освітніх програм та позитивно впливає на формування особистості сучасного школяра, є проєктна діяльність.

Ідея впровадження проєктної діяльності в освіті була запропонована американським педагогом і філософом Джоном Дьюї більше століття тому. Розроблений ще у першій половині ХХ століття метод проєктів стає особливо актуальним в сучасному суспільстві. Педагогіка дії («навчання через діяльність») проголошувала зв'язок школи з життям, відповідність шкільної освіти інтересам і потребам дитини, індивідуалізацію навчання, трудове виховання. Головна мета виховання за Дьюї – сприяти самореалізації особистості учня, готової до життя і практичної діяльності в умовах системи «вільного підприємництва». Випускник школи має бути не ерудитом з широким колом книжкових знань, а людиною дії, яка може застосувати свої знання у конкретній практичній ситуації. В трудовій школі, як її розумів Дьюї, творча праця є основою всієї освітньої роботи.

У педагогічній літературі термін «метод проектів» уперше з'явився у 1908-1910 рр. у звітах масачусетської шкільної влади. Американське бюро освіти 1911 року визнає термін «метод проектів» на офіційному рівні

Детальний розгляд проблема організації навчання за методом проектів отримала в роботах Дж. Дьюї, В. Кілпатрика, Е. Колінгса.

Вільям Херд Кілпатрик дав йому таке визначення: «метод проектів – це метод планування доцільної діяльності з вирішення певного навчально-виховного завдання в реальній життєвій обстановці» («Я знаю, навіщо мені це потрібно, де і як я зможу використати все те, що я знаю»). За основу методу проектів було взято ідею спрямованості навчально-пізнавальної діяльності школярів на результат, який досягається завдяки розв'язанню тієї чи іншої практичної або теоретично значущої для них проблеми. Виконання завдань за методом проектів передбачає два результати: зовнішній – той, який можна побачити, усвідомити, застосувати на практиці, та внутрішній – досвід діяльності, – який стане безцінним надбанням учня, об'єднавши знання, уміння, компетенції і цінності.

Ідеї прагматичної педагогіки, окрім США, знайшли широкий відгук у Великій Британії, Бельгії, Фінляндії, Німеччині та багатьох інших країнах.

Першим у світі, класифікацію навчальних проектів, запропонував, американський професор Коллінгс (1910-ті роки). Він поділяв їх на:

- «Проекти ігор» (мали на меті участь дітей у груповій діяльності) – це дитячі заняття (народні танці, різноманітні ігри, драматичні постановки тощо.
- «Експурсійні проекти» — цілеспрямовані на вивчення дітьми проблем, що пов'язані з природою та суспільним життям.
- «Оповідні проекти» — давали можливість учням отримувати задоволення від розповіді у різноманітній формі — усна, письмова, вокальна(пісня), художня (картина), музична (гра на піаніно) та ін..

- «Конструктивні проекти» — мали на меті виготовлення конкретного, суспільно корисного продукту (наприклад, виготовлення годівниці для пташок) (Пахомова Н.Ю., 2016).

Німецький педагог А. Флітнер зазначає, що проектна діяльність як навчальний процес, відбувається за допомогою розуму, серця та рук. Таким чином, самостійно добута інформація осмислюється учнями крізь призму особистого відношення до неї та оцінку результатів в кінцевому продукті.

В той час були сформульовані наступні принципи проектного навчання:

- добір проектів повинен відповідати нагальним потребам;
- зміст проекту беруть із таких галузей як : суспільне життя, природа, створення матеріальних цінностей;
- процес навчання необхідно зводитися до перенесення навколишнього життя в шкільне середовище, до вирішення практичних життєвих проблем;
- ініціатива та самодіяльність учнів має проявлятися не лише в процесі проектування, але й у виборі теми проекту.

Паралельно із розробками американських педагогів ідеї проектного навчання з'являлися у вітчизняній практиці. Актуальність цього питання першими вивчали О. Макаренко, В. Сухомлинський, С. Шацький. Інтерес до методу проектів відновився на початку 90-х років та був зумовлений, з одного боку, спробами реформування системи освіти на засадах особистісно-орієнтованої педагогіки, а з іншого – під впливом американського та європейського досвіду на систему освіти.

Під керівництвом С. Шацького була організована група співробітників-одномумців, які намагалися активно використовувати проектні методи в практиці навчання та викладання. Видатний педагог сформулював основні елементи проектної технології:

- реальний досвід дитини, який педагогу необхідно виявити;

- організований досвід, який педагог будує на основі того, що знає про досвід дитини;
- зіткнення із нагромадженим людським досвідом (готові знання);
- вправи, які дають учням нові навички (Пахомова Н.Ю., 2016).

Дослідники методу проєктів дійшли одностайної думки, що навчальна діяльність повинна орієнтуватися на розвиток мислення, що ґрунтується на особистому учнівському досвіді. Незважаючи на те, що цей висновок було зроблено в минулому столітті, він і нині є провідним положенням для загальноосвітньої школи. Саме сьогодні як зарубіжні, так і вітчизняні науковці стверджують, що важливо формувати не лише певні вміння та навички, а, передусім, особистісні якості на основі мінімального досвіду учня, що трактуються як компетентності.

Згодом реалізація методу проєктів зазнала деякої еволюції: народилась з ідеї вільного виховання, а нині стала інтегрованим компонентом цілком розробленої та структурованої системи освіти. Проте сутність проєктної діяльності залишається тією ж – стимулювати інтерес учнів до вирішення певних питань, що потребують володіння необхідною сумою знань, і через проєктну діяльність продемонструвати практичне застосування отриманих знань. Або можна сказати, від теорії до практики – поєднання академічних знань із практичними, дотримуючись відповідного балансу на кожному етапі навчання.

Слово «проєкт» (projectio) у перекладі з латинської означає: «кинутий вперед — план, задум, тобто проєкт є прототипом будь-якої діяльності» (Енциклопедія освіти, 2008). Зазвичай, виникають асоціації, що проєктування пов'язане здебільшого з інженерною діяльністю у різних галузях: приладобудування, машинобудування, архітектура та вважається підготовчим етапом виробничої діяльності. Тобто, одна організація проєктували, а інші спеціалісти створювали машини, будували будинки тощо. Проте сьогодні уявлення про суть проєктування та про сферу його застосування суттєво змінилися. Проєктування розглядається як характерний

вид діяльності, що відрізняється від наукової й виробничої діяльності, а сфера його використання охоплює також систему освіти.

Метод проєктів (від гр. – шлях дослідження) – це система навчання, під час якої учні здобувають знання шляхом планування та виконання практичних завдань (проєктів), що поступово ускладнюються.

Метод проєктів – спосіб, що дозволяє ефективно спланувати дослідження, конструкторську розробку, управління діями тощо, для того, щоб досягти результату в найкращий спосіб. Для успішної реалізації проєкту здійснюється практична діяльність, що допускає досягнення поставленої мети. Проєкт реалізації дослідження не є проєктом, а залишається дослідженням, зокрема організованим проєктним методом.

У науковій літературі термін «проєктна технологія» може вживатись, наприклад як: «проєкт», «проєктна діяльність», «метод проєктів». Проєкт, як зазначають вчені (О. Пєхота, О.Пометун, Л.Пироженко та інші) – це: «мета, яку дитина зрозуміла, прийняла, реалізувала у процесі діяльності (Пироженко Л.В., 2003).

У сучасному розумінні «проєкт» – це намір, ідея, що будуть реалізовані у майбутньому за певних умов.

Проєкт, як навчальний метод, є дидактичним засобом активізації пізнавальної діяльності, розвитку креативності та одночасно формування певних рис особистості.

Дослідження теоретичних аспектів методу проєктів здійснені С. Гончаренко, Г. Селевко, О. Онопрієнко, О. Кондратюк та ін. Ключове поняття дослідження технології автори розглядають: як «сукупність навчально-пізнавальних прийомів; як освітню технологію; як комплексний навчальний метод» (Онопрієнко О., Кондратюк О., 2007).

Аналіз наукових праць вчених дозволяє зробити висновок, що метод проєктів – це сукупність засобів, дій учнів у визначеній послідовності для досягнення поставленої задачі – розв'язання певної проблеми, значущої для школярів та оформленні у вигляді конкретного кінцевого продукту.

Н. Додусенко визначає, що це: «система способів, прийомів і засобів організації та здійснення самостійної аналітичної діяльності учнів у процесі вирішення навчального завдання. Така робота школярів є не лише пошуковою, а й творчою» (Додусенко Н.О., 2010).

Метод проєктів є одним із сучасних методів навчання, що відноситься до методів навчання у співпраці. Він є найбільш продуктивним, тому що в ньому можуть бути реалізовані одразу декілька сучасних підходів: особистісно орієнтований, комунікативно-діяльнісний тощо. Важливою ознакою методу О. Савченко визначає те, що він: «спрямований на перехід від авторитарного стилю навчання до демократичного, завжди орієнтований на самостійну діяльність учнів, яка реалізується як в індивідуальній, так і в парній, груповій діяльності, що завжди передбачає розв'язання проблеми» (Савченко О.Я., 2014).

Аналізуючи сутність поняття проєктування Г. Ісаєва зазначає, що: це особливий тип інтелектуальної діяльності, відмінною особливістю якої є перспективна орієнтація на практично спрямоване дослідження (Ісаєва Г., 2005).

О. Онопрієнко розглядає проєктування як: «самостійний вид діяльності, що передбачає наявність таких етапів: прогнозування, планування, конструювання, моделювання» (Онопрієнко О., 2013).

В енциклопедії освіти зазначається, що проєктна діяльність – це: «конструктивна і продуктивна діяльність особистості, спрямована на розв'язання життєво значущої проблеми, досягнення кінцевого результату в процесі цілепокладання, планування і здійснення проєкту» (Енциклопедія освіти, 2008).

Проєктна діяльність забезпечує цілісність педагогічного процесу, єдність навчання, виховання та розвитку особистості. Організація проєктної діяльності опирається на основні закономірності педагогічного процесу й психологічного змісту (Кондратова Л.Г., 2009).

Проектна діяльність – це, як свідчить шкільна практика, один із перспективних напрямів роботи учнів у сучасній освіті. Беручи за основу особистісно орієнтований підхід до навчання і виховання, він сприяє розвитку пізнавального інтересу до різних галузей знань, формує навички співробітництва.

На думку В. Білик, проектна діяльність – це: «самостійна поліфункціональна діяльність, яка визначає створення нових або перетворення існуючих умов освітнього процесу» (Білик В., 2013).

Дидактичну мету проектної діяльності науковців формують в чотирьох аспектах, серед яких:

- освітній (створення в учнів образу цілісного знання та підвищення їх мотивації до здобуття нових знань);
- розвивальний (метою є розвиток творчих, дослідних здібностей особистості; критичного мислення, навичок аналізу й рефлексії; умінь виражати власну позицію, планувати свою роботу та час, комунікувати, презентувати результати своєї роботи);
- виховний (охоплює виховання значущих загальнолюдських цінностей, зокрема соціального партнерства, толерантності, діалогу, почуття відповідальності, самодисципліни, самоорганізації);
- соціалізуючий (вироблення власного погляду на події; усвідомлення значення спільних зусиль в роботі командою (Бодько Л., 2006)

Навчальний проект є самостійно завершеною творчою роботою учнів, яка виконана під керівництвом вчителя. О. Савченко зазначає, що це: «сукупність завдань для учнів, проблеми, що потрібно розв'язати, пошук способів їх вирішення, організація форм взаємодії учнів з учителем й одне з одним, а також аналіз отриманого результату» (Савченко О., 2015). Його результат – індивідуальний досвід проектної діяльності учня.

Оскільки проектне навчання розвивається у продуктивній діяльності, то, на думку Т.Мантули, воно: «розширює сферу суб'єктивності в процесі самовизначення, творчості і конкретної участі» (Мантула Т.І., 2008).

Розробка навчального проєкту, як і будь яка інша нова форма роботи, викликає в учнів здивування та цікавість. Цікавість виступає початковою стадією пізнавальної спрямованості особистості учня. На основі цікавості з'являється допитливість як прагнення дитини проникнути за межі побаченого. Допитливість, на відміну від цікавості, пов'язана зі змістом проєктної діяльності й виявляється у прагненні пізнавати об'єкт своєї уваги

С. Кримський вважає, що: «навчальні проєкти комплексно реалізують такі педагогічні принципи: самостійність; співробітництво дітей і дорослих; облік вікових, індивідуальних особливостей дітей; діяльнісний підхід; актуалізація суб'єктивної позиції дитини у педагогічному процесі; взаємодія педагогічного процесу з навколишнім середовищем» (Кримський С., 2003). Посилаючись на рекомендації вченого, пропонуємо таку послідовність створення проєкту як продукту активної навчальної діяльності школярів: постановка завдання; розробка безпосереднього проєкту; організація громадської думки про здійснення заходу; безпосередня перетворювальна діяльність; облік виконаної роботи.

Основним принципом методу проєктів є опора на інтереси. Кожна дитина – особистість. Як зазначає І. Бех: особистісно зорієнтоване навчання: «це утвердження людини як найвищої цінності, навколо якої ґрунтуються всі інші суспільні пріоритетні» (Бех)

Проєктна технологія безпосередньо впливає на психологічний розвиток учня, орієнтується на нього. Технологія дає можливість учителю впливати як на зовнішні мотиви (активне сприйняття нового, прагнення бути дорослим, допитливість), так і на внутрішні мотиви (почуття обов'язку, любов до книги, бажання вчитися, потяг до самоосвіти, прагнення до успіху тощо) школяра, що дає змогу поєднати ціннісно-змістовні основи культури та процес діяльнісної соціалізації учнів. Саме тому сьогодні технологія проєктного навчання є надзвичайно актуальною (Алексєєв В., 2018).

Метод проєктів, за словами М. Голубченка має величезну цінність, оскільки завдяки його реалізації учні: «навчаються добре виконувати роботу,

відчуваючи при цьому радість і гордість за результати; стають оптимістами; навчаються мислити, їхні думки базуються на фактах, а не на передбаченнях; навчаються вчитися, знають, де і як потрібно знаходити матеріал, як тлумачити факти, як їх обґрунтовувати; набувають навичок роботи в команді; навчаються ставити мету, зважати на думку товаришів; навчаються ефективно працювати, планувати свою працю на кожному етапі, знають, де знайти засоби для досягнення мети та як їх запровадити; зацікавлюються самостійною роботою; навчаються розраховувати свої сили в процесі навчальних занять» (Голубченкно М., 2007).

Даний перелік можна продовжувати, адже на практиці метод проєктів розглядається як інновація, метою якої є створення для дитини умов, за яких вона оволодіє вмінням активно здобувати, оновлювати та розвивати свої знання, зможе їх творчо застосувати. Проєктна технологія передбачає наявність проблеми, що вимагає інтегрованих знань і дослідницького пошуку її вирішення. Результати запланованої діяльності повинні мати практичну, теоретичну, пізнавальну значимість.

Головною складовою методу є самостійність учня. Під час роботи за проєктною технологією в учнів можуть виникати проблемні питання. Завдання вчителя на думку С. Жуковська: «при підготовці й проведенні уроку важливо володіти мистецтвом комунікацій, не давити на дітей своїм авторитетному, не нав'язувати власної думки, дати можливість дітям самим відчувати бажання дослідити й вивчити певне питання; уміти встановлювати та підтримувати в групі проєкту стійкий позитивний емоційний настрій; контролювати правильні відносини учнів при груповій взаємодії; сприяти рівноцінній участі членів групи у вирішенні поставлених завдань; психологічно й емоційно налаштовувати робочу групу на позитивне розв'язання проблеми» (Жуковська С., 2006).

Характерні особливості проєктної технології, як стверджує науковець О. Я. Савченко: «створюють широкі можливості для формування в учнів умінь, пов'язаних із самостійним освоєнням нових знань, які виявляються у

розмаїтті форм самостійної роботи, оволодінні новими способами пізнавальної діяльності, проблемному підході, елементах пошуку або дослідження творчої діяльності» (Савченко О.Я., 2015).

Науковець Даниленко Т. зазначає, що: «проектна технологія надає вчителю роль «незалежного консультанта», а учням – активних учасників» (Даниленко Т.М., 2003). На різних етапах проектування, на думку науковця, зміст діяльності вчителя й учнів змінюється наступним чином: «учень визначає мету діяльності – учитель допомагає йому в цьому; учень відкриває нові знання – учитель рекомендує джерела знань; учень експериментує – учитель розкриває можливі форми і методи експерименту, допомагає організувати пізнавально-трудова діяльність; учень обирає – учитель сприяє прогнозуванню вибору; учень активний – учитель створює умови для розвитку активності; учень – суб'єкт навчання, учитель – партнер; учень відповідає за результати своєї діяльності – учитель допомагає оцінити отримані результати і виявити способи вдосконалення діяльності» (Даниленко Т.М., 2003).

Отже, проектування сьогодні є інтегрованим компонентом розробленої і структурованої системи освіти, що ґрунтується на розвитку пізнавальних навичок, креативності, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, самостійно конструювати знання, розвивати критичне і творче мислення. Основними завданнями проектної діяльності в початковій школі на сучасному етапі виступають: формування навичок самостійної діяльності, застосування знань у нестандартних ситуаціях; формування в учнів комунікативних умінь та навичок; формування навичок науково-дослідної роботи.

1.2. Характеристика проєктної діяльності як методу навчання й розвитку молодших школярів

Інструментом проєктування є метод проєктів, який ґрунтується на взаємозв'язку навчальної, дослідницької, прогностичної та комунікативної складових.

В шкільній освіті вживається термін «навчальний проєкт», який охоплює конкретну мету та спрямованість на конкретний результат, який можна продемонструвати публічно.

В українській дидактиці питання впровадження методу проєктів у практику початкової школи вивчають О. Савченко, І. Єрмаков, О. Онопрієнко, Г. Сазоненко, В. Тименко, А. Цимбалару та ін.

Так, науковець Савченко О.Я., суть проєктного навчання вбачає: «у функціонуванні системи дидактичних засобів (мети, змісту, методів тощо), якими здійснюється послідовне моделювання процесу розв'язування проблемних задач і ситуацій, що вимагають пошуків, досліджень, співпраці» (Савченко О., 2012).

О. Онопрієнко визначає метод проєктів: «як інтегровану модель, що містить у собі такі види діяльності учнів: пізнавальну, комунікативну, ігрову, художню, дослідницьку, пошукову, громадсько-корисну» (О. Онопрієнко, 2009). Структура проєктної діяльності охоплює три компоненти: орієнтувально-мотиваційний, операційно-виконавський та рефлексивно-оцінювальний.

Молодші школярі можуть виконувати моно- й міжпредметні навчальні проєкти, за різної участі дітей.

Участь дітей у навчальному проєкті передбачає наступні види діяльності:

- індивідуальна, продукт, як результат роботи одного учня (може бути варіант інтеграції цього результату в групову чи колективну діяльність);
- колективна, у якій усі учні мають свої завдання (з окремих результатів створюється ціле, а саме загальний виріб, аплікація, виставка, журнал, спектакль тощо).
- робота в малих групах, яка може мати самостійне завдання, а може бути частиною виконання колективного проекту (Савченко О., 2012).

Проектну діяльність школярів розглядають як елементарну модель професійної діяльності, її цілі багатоаспектні, тому що проектна діяльність є багатокomпонентною і міжпредметною, адже вона забезпечує:

- формування в учнів умінь співпрацювати (партнерське спілкування);
- формування організаційних умінь і навичок (особливо визначення мети й розподіл часу);
- формування умінь працювати з різними видами інформації (збір, аналіз, систематизація, узагальнення, збереження і використання);
- оволодіння вміннями оцінювати власні можливості, усвідомлювати свої інтереси, робити мотивований вибір);
- розвиток пізнавальних потреб, інтересів, дослідницької поведінки;
- збагачення новими знаннями, інформацією, новими цінностями.

Проектна технологія передбачає систему взаємопов'язаних завдань, які виконують молодші школярі. Проектування передбачає планування, аналіз, пошук, реалізацію, результат (замислив – спланував – здійснив). Причому діяльність учнів має низку суттєвих ознак:

- елементи дослідно-пошукової діяльності;
- самостійна робота;
- інтерактивна взаємодія учасників проекту;
- наявність запланованого кінцевого результату у вигляді об'єкта проектування.

Залежно від мети проектної діяльності, готовності школярів, складу класу, теми комбінуються різні навчально-пізнавальні й дослідницькі дії, змінюється кількість учасників.

Дидактичні вимоги до використання проектної технології:

- наявність особистісно значущої проблеми, задачі, яка передбачає пошукову діяльність, інтеграцію знань;
- практичне значення передбачуваних результатів;
- різні рівні самостійної діяльності учнів на уроці та в позаурочний час (індивідуальна, парна, групова, колективна);
- чітке планування проектної діяльності: мета, етапи, зміст, результат, час виконання, розподіл ролей учасників;
- комплексне використання методів дослідження, які передбачають використання різних джерел інформації та різних форм співпраці учнів.

Застосування проектного навчання передбачає нові вимоги до професійної підготовки вчителя. Зокрема, на відміну від урочної роботи в класі, у цьому разі вчитель має виконувати інші функції у співпраці з учнями

Функції вчителя під час виконання проекту учнями такі: - допомога у виборі теми проекту і постановці завдань; - спостереження за ходом роботи учнів, непряме керування (поради, консультації); - надання допомоги окремим учням і стимулювання їхньої навчально-трудової діяльності; - підтримка робочої обстановки в класі; - нормування праці школярів; - аналіз та узагальнення роботи окремих учнів і групи в цілому

Учень: активний, розробник, виконавець, учасник презентації проекту.

Учні-учитель: обирають тему проекту, обговорюють мету прогнозують результат, спільно оцінюють результати проекту, вибирають форми презентації проекту.

У проєктному навчанні учень має чітко усвідомлювати, що саме пізнає, та для чого йому це необхідно, де ці знання й вміння можна використати. Відповідно до цього, учитель встановлює, який обсяг академічних та прагматичних знань необхідно викласти під час навчання проєктуванню. За такого підходу вчитель виступає транслятором певної суми знань та навчає здобувати ці знання, застосовувати їх для розв'язання практичних завдань.

Науковець О. Онопрієнко зазначає, що: «проєктна діяльність набуває ознак технології, якщо здійснюється як послідовний і повний цикл дій, у якому чітко визначено етапи роботи, роль кожного учасника, очікуваний результат» (Онопрієнко О.В., 2005). У додатку А наведено приклад технології управління колективним проєктом молодших школярів.

Найважливішою складовою проєктної технології є самостійна робота школярів над проєктом. Проєктування розпочинається з усвідомлення учнями мети, визначення проблеми, над якою вони будуть працювати. Далі відбувається оформлення задуму, розроблення організаційного плану, робота за цим планом, підбиття підсумків та аналіз виконаної роботи у вигляді письмового звіту.

Під час виконання проєкту учні тренуються працювати в різних групах, виконуючи різні соціальні ролі (виконавця, лідера, посередника) та таким чином здобувають комунікативні вміння.

Отже, основними завданнями проєктної діяльності є:

- передача учням певного обсягу навчальної інформації, оволодіння вміннями здобувати знання самостійно та застосовувати їх для розв'язання нових пізнавальних й практичних завдань;

- розвиток в учнів дослідницьких умінь (шукати та систематизувати необхідну інформацію, аналізувати інформацію з різних точок зору, висувати гіпотези, робити висновки) та творчих здібностей;
- формування в молодших школярів комунікативних навичок;
- розширення кола інтересів учнів, ознайомлення з іншими культурами та точками зору, здійснення міжпредметних зв'язків, інтегрування знань з різних галузей.

В сучасних наукових дослідженнях учнівські проекти класифікуються за:

- характером домінуючої діяльності: творчі, дослідницькі, ігрові (рольові), ознайомчо-орієнтовані (інформаційні), практико-орієнтовані;
- кількістю виконавців: індивідуальний, парний, груповий;
- характером контактів: регіональний, внутрішній (локальний), міжнародний;
- предметно-змістовною галуззю: міжпредметний (на стику різних освітніх галузей), монопроект (в рамках однієї галузі знань, одного навчального предмету);
- тривалістю виконання: довгостроковий, середньої тривалості, короткостроковий.

Враховуючи критерій домінуючої діяльності, виділяють наступні типи проектів (Додусенко Н.О., 2010).

Дослідницькі проекти – дозволяють зорганізувати дослідницьку діяльність учнів на уроках та в позаурочний час, що цілеспрямована на розкриття важливої проблеми. Ці проекти є найскладнішим видом діяльності учнів, оскільки дозволяють засвоїти основи проведення індивідуального (або групового) дослідження. Такі проекти, як зазначає Додусенко Н.О., повністю підконтрольні логіці дослідження та мають відповідну структуру: «тема дослідження, аргументація актуальності, визначення предмета й об'єкта, завдань і методів, визначення методології дослідження, висунення гіпотези

розв'язання проблеми і планування шляхів її розв'язання» (Додусенко Н.О., 2010). Дослідницькі проекти допомагають більш ґрунтовному засвоєнню окремих наук, розвитку дослідницьких навичок.

Творчі проекти – це найбільш уживаний тип проектів, що сприяє розвитку творчих здібностей учнів. Ці проекти не характеризуються детально розробленою структурою, вона визначається в процесі роботи, враховуючи інтерес та логіку учасників проекту, що завчасно домовляються про заплановані результати та форму їх представлення. Підсумковим результатом творчих учнівських проектів може бути альбом, рукописний журнал, газета, відеофільм, книга, анімаційний мультфільм, виховний захід-свято, конкурс, виставка, декоративно-прикладний виріб тощо. Такі проекти допомагають спланувати діяльність учнів в розвитку творчих здібностей, організувати колективні справи, урізноманітнювати дозвілля, готувати цікаві заходи для учнів школи. Головним критерієм творчих проектів – це оригінальність та новизна.

Практико-орієнтовані проекти виконуються з метою виготовлення практично значущого продукту, що може бути корисним для вирішення конкретних проблем учня, школи, інших людей, суспільства в цілому. Кінцевим продуктом такого типу проекту Н. Додусенко визначає: «проект закону, програма, рекомендації, словник, лабораторне устаткування, стенд, проект шкільного кабінету, наочний посібник, розвивальна іграшка, корисний виріб (наприклад, ручний інструмент, пристосування для верстата, городній інвентар) тощо» (Додусенко Н.О., 2010). Виконання таких проектів на думку науковця: «дозволяє вирішувати нагальні питання щодо задоволення особистісних потреб учнів у створенні комфортних умов для навчання, праці і відпочинку, вирішення питань оформлення шкільних приміщень, шкільного подвір'я» (Додусенко Н.О., 2010). До цієї групи проектів належать й соціально орієнтовані проекти, наприклад проекти, що стосуються допомоги дітям-сиротам, людям з обмеженими можливостями, тощо.

Рольові (ігрові) проєкти дозволяють школярам проявити здібності щодо прийняття певної ролі, що зумовлена характером та змістом проєкту. Це можуть бути і літературні персонажі, і реально існуючі особистості. В проєкті імітуються їх соціальні та ділові стосунки, які ускладнюються вигаданими ситуаціями учасників. Рольова гра, пригодницькі дії, що входять до складу проєкту, зумовлюють високий ступінь творчості учнів. У цих проєктах немає усталеної структури, і вона залишається відкритою до закінчення проєкту. Упровадження рольових та ігрових проєктів допомагає розвивати в школярів ініціативу, творчість й акторські, сценічні здібності тощо.

Ознайомчо-орієнтований (інформаційний) тип проєкту спрямований на знайомство учасників із видом людської діяльності, мистецтва, галузю певних потрібних знань. Такі проєкти допомагають проведенню цікавих міні-досліджень, , заочних екскурсій, різноманітних виховних заходів тощо. Структура такого проєкту: мета проєкту, його актуальність, методи отримання й обробки інформації, результат (реферат, стаття, тези доповіді, відеоролик), презентація (публікація, виступ). Такий проєкт може бути складовою частиною будь-якого іншого проєкту.

У практиці роботи вчителів початкової школи, урахувавши специфіку навчання молодших школярів, слід інтегрувати проєкти за змістовим аспектом проєкту:

Літературно-творчі - тип спільних проєктів молодших школярів, під час роботи над якими учні можуть ґрунтовно проаналізувати й зрозуміти зміст художнього твору, опанувати життєвий шлях видатного письменника тощо.

Природнично-наукові – це проєкти мають чітко окреслене дослідницьке завдання (дослідити стан довкілля своєї місцевості).

Екологічні проєкти потребують використання дослідницьких, наукових методів, інтегрованих знань різних освітніх галузей.

Мовні (лінгвістичні) проекти, спрямованні на вивчення мовного матеріалу формування певних мовленнєвих навичок та вмінь: лінгвістичні, спрямованні на вивчення мовних реалій, мовних особливостей, фольклору; філологічні, передбачають дослідження етимології слів, літературні дослідження тощо).

Культурологічні проекти передбачають зв'язок з історією та традиціями різних країн. За змістом можуть бути етнографічними, історико-географічними, мистецтвознавчими, політичними, економічними.

Ігрові проекти за змістом можуть бути уявними мандрівками; імітаційно-діловими, які моделюють професійні й комунікативні ситуації; драматизацію, соціальну імітацію.

Дослідник О. Когут, виокремлює проекти за характером координації, зокрема це: *«безпосередній, тобто з відкритою координацією (учитель (координатор) бере участь в проекті в своєму власному статусі, направляє роботу, організовує окремі етапи проекту, при цьому важливим є відмова від авторитарного керівництва, робота в співдружності з учасниками, при збереженні функцій консультування, але без нав'язування свого рішення; з прихованню координацією (можливо головним чином в телекомунікаційних проектах), де координатор виступає як повноправний учасник проекту і не виявляє свій справжній статус вчителя в період діяльності груп-учасників, свій вплив він здійснює за рахунок лідерських і професійних якостей за критерієм компетентності»* (Когут О.І., 2005).

За кількістю учасників проекту розрізняють:

- індивідуальні проекти, передбачають, що учні працюють самостійно, при цьому один проект виконує один учень;
- парні проекти передбачають роботу молодших школярів у парі, тобто два учні працюють над створенням одного проекту.
- групові проекти створюються молодшими школярами у групі (від трьох і більше учнів) (Петровська Н. В., 2010).

За тривалістю виконання: *короткострокові* – це міні-проекти, що розраховані на один урок; *середньострокові* – це проекти, що розраховані на декілька уроків; *довгострокові* – це проекти, що розраховані на тиждень. Практика організації навчання свідчить, що довгострокові проекти використовуються досить рідко та потребують спеціальної підготовки учнів, учителя, забезпечення проектної матеріально-технічної бази, залучення батьків (Башинська Т., 2003)

За кількістю навчальних предметів, охоплених проектом, Т. Башинська визначає: *«монопредметні* проекти – це проекти, що виконуються на матеріалі конкретного предмета; *міжпредметні* – проекти, де інтегрується зміст декількох навчальних предметів; *надпредметні* – це проекти, що містять зміст дисципліни, яка не входить до програми початкової школи (в практиці використовуються рідко)» (Башинська Т., 2003)

Найперспективнішими видами проектної діяльності, з огляду на її потенціальні психолого-педагогічні можливості, є колективні міжпредметні чи «надпредметні» проекти, що не тільки виступають як інтегруючий фактор і фактор сучасної освіти, що не тільки систематизують знання, а й забезпечують максимальне його наближення до реальних потреб життя, творчої самореалізації та конструктивної соціалізації особистості учнів (І. Рожнятовська, 2004).

На основі аналізу теоретичних аспектів дослідження можемо зробити висновок про те, що проектна технологія набуває нового переосмислення в умовах діяльнісного підходу особистісно орієнтованого навчання. Проектна діяльність найповніше забезпечує суб'єкт-суб'єктну взаємодію учасників освітнього процесу. Ефективність використання проектної діяльності залежить від рівня підготовки вчителя та учнів. Можна стверджувати, що проектна діяльність на уроках виступає як:

- засіб підвищення продуктивності навчальної праці та її актуалізації;

- розвивальне середовище, що формує соціальні вміння, навички та сприяє набуттю навчального й життєвого досвіду;
- розвиток творчих обдарувань особистості та її самореалізації.
- перевірка відповідності особистого досвіду потребам власної активної трансформаційної ролі в суспільстві.

1.3. Потенціал проєктної діяльності у навчанні молодших школярів дизайну і технологій

Технологічна освітня галузь спрямована на формування в учнів життєво важливих основ технологічних знань і вмінь, застосовувати їх у різних сферах практичної діяльності з урахуванням економічної, екологічної й підприємницької доцільності. Найбільш ефективно ці завдання можуть бути вирішені шляхом організації цілісного освітнього процесу технологічної підготовки учнів, використання у викладанні сучасних педагогічних технологій та методів навчання, які розвивають особистість.

На сучасному етапі проблему проєктного підходу досліджують провідні методисти з трудового навчання О. Коберник, В. Тищенко, В. Вдовченко, Н. Котелянець, Л. Кравчук та ін. У їх працях висвітлено історичний аспект використання методу проєктів у вітчизняній та зарубіжній школі; розкрито значимість методу проєктів для реалізації ідей гуманістично-зорієнтованої освіти; охарактеризовано методичні підходи до організації проєктної діяльності школярів; проаналізовано типологічні ознаки різних видів проєктів.

Особливу значимість при цьому має метод проєктів, що дає змогу школярам системно опанувати організацію практичної діяльності протягом проєктно-технологічної діяльності – від ідеї до реалізації її у виробі (об'єкті праці). Пріоритетними педагогічними завданнями у процесі проєктної діяльності на уроках дизайну і технологій є:

- озброєння учнів цілісною культурою організації проєктно-технологічної діяльності;
- розвиток в учнів здатності до генерування ідей, їх аналізу, самостійного прийняття рішень;
- формування своєї думки, позиції, взаємодії та діалогу в процесі виконання спільних завдань.

Проєктну діяльність школярів на уроках дизайну і технологій можна розглядати як елементарну модель професійної діяльності. Її цілі багатоаспектні, тому що проєктна діяльність є багатокомпонентною і мітжпредметною, вона сприяє:

- формуванню в учнів умінь співпрацювати (партнерське спілкування);
- формуванню організаційних умінь та навичок (особливо визначення мети, розподіл часу);
- формуванню умінь працювати з різними видами інформації (збір, аналіз, систематизація, узагальнення, збереження та способ використання);
- набуттю досвіду поетапного створення корисних та естетичних виробів у партнерській взаємодії: від задуму до його втілення у матеріалах;
- оволодінню уміннями робити мотивований вибір, оцінювати свої можливості, усвідомлювати свої інтереси;
- розвиткові пізнавальних інтересів, потреб, дослідницької поведінки;
- збагаченню новими знаннями, новими цінностями, інформацією,.

Дидактичні вимоги до використання проєктної технології відповідають специфіці уроків навчання дизайну і технологій, а саме:

- наявність особистісно значущої проблеми, задачі, яка передбачає інтеграцію знань, пошукову діяльність;
- практичне значення очікуваних результатів;
- різні рівні самостійної діяльності учнів на уроці й в позаурочний час (індивідуальна, групова, парна, колективна);

- чітке планування проєктної діяльності: мета, етапи, зміст, результат, час виконання, розподіл ролей учасників;
- комплексне використання методів дослідження, які передбачають використання різних джерел інформації та різних форм співпраці учнів.

Аналіз програм навчання дизайну і технологій показує, що засвоєння програмного матеріалу здійснюється через проєктно-технологічну діяльність. Тобто, для використання методу проєктів на уроках технологій є потенційні можливості.

В основі технологічної освіти лежить навчальна предметно-перетворювальна діяльність людини в матеріальному світі, націлена на створення освітнього середовища для розвитку у учнів здібностей у галузі дизайну та виготовлення за допомогою різних матеріалів, інформації та інших ресурсів естетичних та корисних виробів.

Інтегративною основою для розробки технологічної освіти є алгоритм предметно-перетворювальної діяльності, або процес дизайну, який включає дві основні складові: процес проєктування і процес виготовлення.

Згідно технологічної освітньої галузі державного стандарту загальної початкової освіти молодші школярі повинні: «володіти початковими вміннями проєктної діяльності: постановка задачі, пошук рішення та колективний вибір кращого варіанту, виготовлення виробу, оцінка результатів» (Державний стандарт, 2018).

Молодший шкільний вік є початковим етапом входження в проєктну діяльність та закладає фундамент для подальшого оволодіння нею на середньому й старшому рівнях освіти.

У процесі технологічної освіти молодші школярі здійснюють три види діяльності: дослідження та оцінку знайомих виробів; вирішення практичних завдань на вдосконалення практичних навичок та умінь; розробку та виконання завдань з проєктування та виготовлення якісних продуктів.

Таким чином, зміст технологічного освіти вказує на те, що технологічне навчання в сучасній початковій школі ґрунтується на предметно-перетворювальній проєктній діяльності учнів. При цьому актуальними завданнями навчання дизайну і технологій в початкових класах виступають: формування проєктно-технологічної культури та практична підготовка учнів до проєктної діяльності.

Проєктна діяльність під час уроків дизайну та технологій у початкових класах відіграє вагоме значення у розвитку молодших школярів. Вчений В. Симоненко вказує на розвиваючий характер проєктної діяльності, зазначаючи, що проєктна діяльність: «розвиває довільність психічних процесів; викликає підвищену пізнавальну активність школярів; стимулює прагнення до дослідження (дає можливість знаходити і вирішувати проблеми, розмірковувати та приймати рішення, оцінювати отримані результати); формує основні особистісні новоутворення; сприяє оволодінню навчальної діяльності та освоєнню її структури» (Симоненко В.)

Вказане вище вказує на те, що в процесі проєктної діяльності учні розвиваються як творчі, так і активні особистості.

Основна теза сучасного розуміння методу проєктів: «Усе, що я пізнаю, я знаю, для чого це мені треба і де, і як я можу ці знання застосувати» (Концепція Нової української школи, 2017)

Вважаємо, що вихідну позицію у навчанні молодших школярів проєктної діяльності під час уроків дизайну і технології визначають вікові особливості учнів початкової школи: розвиненість емоційно-образного сприйняття; мимовільність уваги та пам'яті; розвиток мислення від наочно-дієвого, наочно-образного до абстрактно-логічного; перехід від провідної діяльності – гри – до діяльності навчання; низький рівень розвитку навчальної мотивації.

Знання, які учень має і постійно їх розширює й поглиблює, може використати для того, щоб виготовити цінну річ чи послугу, їх практично застосувати. Проєкт є самостійною творчою роботою учня, яка виконується

від задуму до його втілення в життя під контролем та постійним консультуванням учителя.

У дослідженнях О. Коберника зазначається, що: «метод проєктів є засобом реалізації особистісно орієнтованої взаємодії, спрямованої на особистісне спілкування; на розуміння педагогом внутрішнього світу учнів; створює умови для розвитку мотивації у творчій навчальній діяльності; стимулює прагнення зрозуміти установки і погляди одне одного» (Коберник О.). Науковці зазначають, що основна мета проєктів – це сприяти сприянню творчих та дослідницьких здібностей у процесі реалізації особистісно орієнтованого навчання.

Відповідно до цього, спільна проєктно-творча діяльність визначається як спосіб реалізації особистісно орієнтованої взаємодії, де учень реалізує свої можливості в спільно досягнутому продукті. Визначаючи сутність та специфіку застосування методу проєктів в навчальному процесі, дослідники відмічають його творчий, перетворювальний характер роботи в процесі виконання та наголошують, що саме участь у проєктах сприяє активності, творчості, впевненості школярів, сприяє формуванню їх дослідницьких навичок та інтеграції знань.

Проєктна діяльність на уроках дизайну і технологій – це комплексний процес, який формує в школярів загально-навчальні вміння, основи технологічної грамоти, культуру праці і спрямований на оволодіння ними способами перетворення матеріалів, інформації, технологіями їх обробки.

Під час проєктної діяльності учні вчаться самостійно мислити, знаходити та розв'язувати проблеми, у них розвиваються здібності до прогнозування результатів, планування своєї роботи. При роботі над проєктами на уроках дизайну і технологій в учнів розвивається уява, що є потужним стимулом народження нових ідей; творчі здібності (учень усвідомлює себе творцем, працюючи з різними інструментами та матеріалами), формується прагнення самостійно створити щось нове.

Під час роботи над проектом у школярів розвивається пізнавальна й трудова активність (учні вчаться самостійно здійснювати пошук потрібної інформації, виявляти – якої інформації та вмінь не вистачає), формуються вміння самостійно використовувати свої знання, планувати свою роботу, розвиваються комунікативні здібності та здатність до спільної роботи в колективі (надавати допомогу товаришам і приймати від них допомогу, слідкувати за процесом спільної роботи та направляти її в потрібному напрямку, вміння домовлятися, приймати спільні рішення, виступати перед аудиторією, відповідати на незаплановані питання, демонструвати артистичні та оціночні здібності (оцінювати хід роботи, результати своєї діяльності і діяльності інших).

Розмаїття цілей та завдань методу проєктів вказує на його поліфункціональність, що забезпечується дидактичною, пізнавальною, розвивальною, виховною, соціалізувальною функціями.

Дидактична функція проєктування передбачає розвиток у дітей уміння конструювати свої знання, презентувати результати своєї роботи, формує навички самоорганізації, забезпечує ознайомлення їх з різними способами опрацювання інформації.

Пізнавальна функція сприяє підвищенню мотивації до отримання нових знань, розвитку вмінь продукувати, аргументувати та доводити свої ідеї.

Розвивальна функція проєктування передбачає розвиток творчих і дослідницьких здібностей, формування комунікативних умінь та навичок, розвиток критичного мислення, навичок аналізу та рефлексії.

Виховна функція забезпечує усвідомлення власних дій щодо самодисципліни та відповідальності, сприяє формуванню загальнолюдських цінностей.

Соціалізувальна функція передбачає розвиток навичок спілкування в соціумі, самостійного погляду на події та явища, осмислення своїх можливостей та усвідомлення власної ролі під час роботи в команді.

О.М. Коберник виділяє наступні переваги використання методу проєктів для навчання технологій: «формує навички самостійної орієнтації в науковій, навчально-методичній і довідковій літературі, учить добувати потрібну інформацію самостійно; активно розвиває в учнів основні види мислення, у тому числі технологічне («дитячий розум на кінчиках пальців» — В. Сухомлинський); підсилює самостійність школярів, тобто прагнення самому створювати, творити; зміцнює емоційно-вольову сферу дитини; розвиває інтелектуальні здібності, учить мислити від абстрактного до конкретного; привчає школярів до реальної самоосвіти; підсилює позитивну мотивацію навчання, тому що задумана річ створюється з урахуванням власних інтересів, потреб і можливостей; привчає школярів до цілеспрямованої діяльності, що є основним компонентом перетворення матеріалів, сировини, енергії й інформації; сприяє формуванню культури ділового спілкування, умінь аргументовано захищати свої позиції, мислити оригінально і неординарно; розвиває творчу уяву, що є могутнім стимулом народження нових ідей, пошуку альтернативних рішень, їхнього аналізу, синтезу, що в майбутньому стане основою інноваційного мислення; забезпечує інтеграцію знань з різних галузей науки і виробництва, цілісний розвиток особистості школяра; учить планувати і працювати за планом; розвиває творчість, самостійність; установлює тісний зв'язок із реальним життям; дає можливість використовувати знання з інших предметів; навчає правильно оформляти звітність; створює умови для застосування набутих компетентностей тощо» (Коберник О.).

Використання проєктних технологій ґрунтується на ідеї спрямованості навчально-пізнавальної діяльності школярів на результат, який можна отримати завдяки вирішенню тієї чи іншої теоретично або практично значущої для учня проблеми.

Проєктна діяльність сприяє формуванню творчо спрямованої особистості в умовах збереження емоційного та фізичного здоров'я й повинна відповідати наступним критеріям:

- орієнтація на інтереси вихованців, а також актуальні для сьогодення проблеми;
- проведення самостійного дослідження, а не відтворення готової інформації з вибраної теми;
- інтерактивність (інтеграція знань з різних шкільних предметів);
- партнерська роль педагога (вчитель виступає в ролі консультанта, радника, допомагає учням у пошуку різноманітних джерел інформації, виробленні оптимальних рішень щодо певної проблеми).

На уроках дизайну і технологій молодші школярі разом з вчителем можуть виконувати цікаві проекти за такими напрямками:

- школа: ремонт меблів, оформлення ігрового куточка в класному кабінеті, вдома; створення класного куточка, виготовлення навчально-наочних посібників та іграшок для першокласників;
- дозвілля: виготовлення іграшок, подарунків, вітальних листівок, сувенірів, конструкторів, головоломок, костюмів для шкільної театралізації тощо;
- дім: виготовлення предметів побуту, прикрас, декоративні панно, домашнього одягу тощо;
- виробництво: колективне виготовлення годівничок із вторинних матеріалів, гірлянди із паперу до новорічних свят, янголят-оберегів ;
- техніка, технологія: використання вторинних ресурсів тощо;
- декоративно-прикладне мистецтво: «Українська народна лялька», «Обереги в житті українців», «Дизайн хатнього інтер'єру», «Виготовлення українського декоративного посуду», «Українські народні художні промисли», «Писанка мого регіону», «Український народний рушник», «Елементи традиційного українського вбрання» та ін..
- кулінарія: приготування сніданку школяра, святкове сервірування столу тощо.

Щоб налаштувати учнів на проєктну діяльність та допомогти їм визначитися з об'єктом проєктування, у першому навчальному півріччі, вчитель може запропонувати учням перелік можливих тем проєктів (банк ідей) для їх обміркування. Банк ідей може охоплювати вироби на подарунок, для дому, на продаж, для благодійних акцій, на замовлення, для себе, для виставки, для школи тощо. Проєкти можуть виконуватись як індивідуально, так і в складі групи – тимчасового творчого колективу однокласників, при цьому робота кожного школяра повинна бути чітко обумовлена.

Отже, на основі аналізу наукової літератури можна зробити висновок, що проєктна діяльність дійсно є методом ефективного та якісного навчання молодших школярів, зокрема на уроках дизайну і технологій.

Отже, під проєктною діяльністю молодших школярів на уроках дизайну і технологій ми розуміємо вид навчально-пізнавальної активності, спрямованої на освоєння професійного досвіду проєктувальників, дизайнерів, технологів та оволодіння знаннями, розумовими діями та операціями у процесі створення продукту-проєкту.

Висновки до розділу 1

Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить про те, що проблема організації проєктної діяльності є одним із перспективних напрямів роботи учнів у сучасному освітньому процесі. Проєктна діяльність розглядається як конструктивна та продуктивна діяльність особистості, спрямована на розв'язання життєво значущих питань, досягнення кінцевого результату в процесі цілепокладання, планування й здійснення проєкту.

Одним із системоутворюючих підходів, що посилює розвиваючий потенціал технологічної освітньої галузі та позитивно впливає на формування особистості сучасного школяра, є проєктна діяльність. Теоретичний аналіз педагогічної літератури дозволяє нам розглядати проєктну діяльність молодших школярів як предметно-перетворювальну

діяльність розвиваючого характеру, яка охоплює всі властивості людської діяльності в цілому, має свою структуру і є видом навчальної діяльності.

Під проектною діяльністю молодших школярів на уроках дизайну і технологій ми розуміємо вид навчально-пізнавальної активності, спрямованої на освоєння професійного досвіду проєктувальників, дизайнерів, технологів та оволодіння розумовими діями та операціями у процесі створення продукту-проєкту.

Найбільш суттєвими характерними рисами проектної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій є активізація пізнавальної діяльності та підвищення мотивації навчання при здійсненні проектної діяльності; творчий та розвиваючий характер проектної діяльності; цілеспрямованість проектної діяльності; самостійність учнів у процесі проектної діяльності; практична спрямованість проектної діяльності та її відповідність віковим особливостям та рівню підготовки учнів.

Вважаємо, що вихідну позицію у навчанні молодших школярів проектної діяльності під час уроків дизайну і технологій визначають вікові особливості учнів початкової школи: розвиненість емоційно-образного сприйняття; мимовільність уваги та пам'яті; розвиток мислення від наочно-дієвого, наочно-образного до абстрактно-логічного; перехід від провідної діяльності – гри – до діяльності навчання; низький рівень розвитку навчальної мотивації.

Проектна діяльність на уроках дизайну і технологій – це комплексний процес, який формує в школярів загально-навчальні вміння, основи технологічної грамоти, культуру праці і спрямований на оволодіння ними способами перетворення матеріалів, інформації, технологіями їх обробки.

Під час проектної діяльності учні вчаться самостійно мислити, знаходити та розв'язувати проблеми, у них розвиваються здібності до прогнозування результатів, планування своєї роботи. При роботі над проєктами на уроках дизайну і технологій в учнів розвивається уява, що є потужним стимулом народження нових ідей; творчі здібності (учень

усвідомлює себе творцем, працюючи з різними інструментами та матеріалами), формується прагнення самостійно створити щось нове.

Під час роботи над проектом у школярів розвивається пізнавальна й трудова активність (учні вчаться самостійно здійснювати пошук потрібної інформації, виявляти – якої інформації та вмінь не вистачає), формуються вміння самостійно використовувати свої знання, планувати свою роботу, розвиваються комунікативні здібності та здатність до спільної роботи в колективі (надавати допомогу друзям-однокурсникам та приймати від них допомогу, слідкувати за процесом спільної роботи та направляти її в потрібному напрямку, вміння домовлятися, приймати спільні рішення, виступати перед аудиторією, відповідати на незаплановані питання, демонструвати артистичні та оціночні здібності (оцінювати хід роботи, результати своєї діяльності і діяльності інших).

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ДИЗАЙНУ І ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Дослідження стану організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій

Розглянувши теоретичні основи організації проєктної діяльності молодших школярів, нам необхідно було провести констатувальний експеримент та визначити вихідний рівень навченості учнів цієї діяльності на уроках дизайну і технологій. Дослідження проводилось на базі Старобросковецького ЗЗСО І-ІІІ ст. До нього було залучено 50 учнів та 6 вчителів. У процесі дослідження вирішувалися такі завдання:

- розробка методики констатувального експерименту;
- визначення вихідного рівня навченості учнів проєктної діяльності;
- якісний та кількісний аналіз результатів констатувального експерименту в аспекті досліджуваної проблеми.

Для контролю та аналізу молодших школярів стану організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій вважаємо за доцільне використовувати комплекс процесуальних та результативних критеріїв: рівень творчості та самостійності, рівень знань та умінь при виконанні практичних, індивідуальних проєктних завдань та проєктів, рівень засвоєння алгоритму проєктної діяльності, особисте ставлення учнів до проєктної діяльності, повнота проєктної документації та якість виробу, що проєктується.

Також ми вивчали основні зовнішні умови навчання молодших школярів проєктної діяльності на уроках дизайну і технологій. Для цього було складено анкету для вчителів початкових класів. Результати анкетування відображені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Результати опитування учителів початкових класів з проблеми навчання проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій

Запитання	Варіанти відповідей	Кількість відповідей
Яка середня кількість учнів навчається в класі?	25	6
Уроки дизайну і технологій в початкових класах веде:	- учитель початкових класів - учитель дизайну і технологій	6
Чи є можливість використання на уроках технічних засобів навчання?	- так	6
	- ні	0
Наявність окремого кабінету кабінету для проведення уроків навчання дизайну і технологій	- так	0
	- ні	6
Чи знаєте Ви про метод проєктної діяльності?	- так	6
	- частково	0
	- ні	0
Чи організовуєте Ви проєктну діяльність молодших школярів на уроках дизайну і технологій?	- так	4
	- частково	2
	- ні	0

Аналіз результатів анкетування показав: 100% вчителів знають про проєктну діяльність і 70% організують проєктну діяльність на уроках. Результати анкетування також вказують на те, що середня кількість учнів у початкових класах сягає 25 осіб; уроки дизайну і технології в 1-4 класах веде вчитель початкових класів; у школі практично відсутній окремий кабінет для проведення уроків дизайну і технології.

Рівень готовності до проєктної діяльності визначався за результатами виконання практичного завдання, яке включало наступні дії: усвідомлення задачі, рух ідеї з вирішення задачі, виконання ескізу, вибір матеріалу та інструменту, виготовлення виробу.

Завдання полягало в наступному: учням пропонувалися різні види

паперу (кольоровий папір, калька, папір для паперу, папір для друку), різні інструменти (ножиці, циркуль, пензлик, олівець) і шаблони кола трьох розмірів. Використовуючи запропоновані матеріали, інструменти та шаблони, учні мали виконати предметну аплікацію. При цьому передбачалося 3 рівні виконання завдання:

1 рівень – виконання аплікації за зразком;

2 рівень – зміна зразка;

3 рівень – виконання аплікації за власним задумом.

Перед виконанням аплікації на спеціальному бланку учні мали зобразити свій варіант в ескізі чи малюнку та вибрати матеріали та інструменти.

Для аналізу результатів виконання завдання ми використовували такі показники: оригінальність; самостійність; правильність вибору матеріалів та інструментів; правильність виконання технологічних операцій; зображення проєктованого об'єкта.

Оригінальність (новизна) під час виконання завдання. Оригінальність проявляється в умінні учнів висувати власні ідеї щодо вирішення завдання, у пропозиції оригінальної конструкції. Відсутність оригінальності проявляється у тому випадку, коли учень виконує виріб за зразком або частково його змінює. Даний показник визначається в ході проєктування, виготовлення та при аналізі готового виробу.

Самостійність у процесі виконання завдання. Самостійність проявляється в тому випадку, якщо учень правильно проєктує та виготовляє виріб і не ставить додаткових питань вчителю, однокласникам. Для обліку рівня самостійності нами створювалися спеціальні листи, де зазначалося кількість заданих питань вчителю та однокласникам.

Правильність вибору матеріалів та інструментів є показником сформованого вміння вибирати матеріали та інструменти. Даний показник є позитивним при оптимальному виборі матеріалів (відповідно до властивостей), інструментів (відповідно до призначення). Показник є

негативним при неоптимальному виборі матеріалів (невідповідно до властивостей), інструментів (у невідповідності з призначенням).

Правильність виконання технологічних операцій у ході виготовлення виробу є найважливішим показником сформованості вміння, яке виявляється у безпомилковому виконанні всіх операцій.

Разом з тим, технологічно правильно виконані операції безпосередньо або опосередковано впливають на якість готового виробу. Тому цей показник визначався в ході спостереження за процесом виготовлення виробу та при аналізі готового виробу.

Зображення об'єкта, що проектується. Даний показник проявляється у тому випадку, якщо зображення учня у вигляді малюнка, ескізу або об'ємної моделі повністю відображає проєктований об'єкт. Показник не виявляється в тому випадку, якщо малюнок, ескіз або об'ємна модель частково відображає об'єкт, що проектується, або зображення не виконано.

На основі виділених показників було складено шкалу оцінки рівня готовності молодших школярів до проєктної діяльності, що відображено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Шкала оцінки рівня готовності молодших школярів до проєктної діяльності

Показник	Оцінка	Бали
1. Оригінальність	Повна	1
	Часткова (або відсутня)	0
2. Самостійність	Проявляється	1
	Не проявляється	0
3. Вибір матеріалів та інструментів	Вірний (без помилок)	1
	Невірний (з помилками)	0
4. Правильність виконання оригінальних завдань	Вірне (без помилок)	1
	Невірне (з помилками)	0
5. Зображення об'єкта, що проектується	Часткове (або відсутнє)	0

На основі індивідуальних показників були визначені рівні готовності молодших школярів до проєктної діяльності. Рівень готовності до проєктної діяльності визначався за сумою індивідуальних показників. Якщо сума індивідуальних показників дорівнювала 5, то рівень учня визначався як високий. Якщо сума індивідуальних показників дорівнювала 4 чи 3, то рівень учня визначався як середній. Якщо сума індивідуальних показників дорівнювала 2, 1 або 0, то рівень учня визначався як низький.

У середньому у 22% учнів спостерігається високий рівень; у 56% учнів спостерігається середній рівень; у 22% учнів спостерігався низький рівень готовності до проєктної діяльності.

Аналіз результатів виконаного завдання молодшими школярами дозволив нам дати їм коротку характеристику рівнів готовності до проєктної діяльності.

Високий рівень готовності до проєктної діяльності свідчить про те, що учень повністю усвідомлює поставлене вчителем завдання й уміє висувати власні ідеї на її рішення. Виконаний учнем ескіз чітко відображає проєктований предмет, вибір матеріалів повністю відповідає їх властивостям, а вибір інструментів повністю відповідає їхньому призначенню. Учень виконує технологічні операції.

Середній рівень готовності до проєктної діяльності вказує на те, що учень частково усвідомлює поставлене вчителем завдання і вміє висувати власні ідеї для її вирішення або змінювати запропонований зразок. Виконаний учнем ескіз нечітко відображає проєктований предмет, вибір матеріалів частково відповідає їх властивостям, а вибір інструментів частково відповідає їхньому призначенню. Учень припускається помилок при виконанні технологічних операцій.

Низький рівень готовності до проєктної діяльності свідчить про те, що учень не усвідомлює поставлене вчителем завдання і не вміє висувати власні ідеї на її рішення, лише копіює запропонований зразок. Виконаний учнем ескіз не відображає проєктований предмет, вибір матеріалів не відповідає їх

властивостям, а вибір інструментів не відповідає їхньому призначенню. Учень неправильно виконує технологічні операції.

Таким чином, результати констатувального експерименту дозволив нам визначити початковий рівень готовності учнів до проєктної діяльності на уроках дизайну і технологій.

Також учні під керівництвом вчителя здійснювали технологічний процес при виконанні практичних та індивідуальних проєктних завдань. Індивідуальні проєктні завдання включалися до кожного навчального заняття. Завдання передбачало виконання учнями наступних дій: усвідомлення завдання; висування ідеї щодо розв'язання задачі; виконання ескізу чи малюнка; вибір матеріалу; вибір інструменту; виготовлення виробу. Аналіз результатів виконання завдання показав, що:

- 36% учнів повністю усвідомлюють поставлене вчителем завдання, 60% частково усвідомлюють завдання та 4% завдання не усвідомлюють;
- при висуванні ідеї 18% учнів виконали завдання за власним задумом, 40% змінили зразок, 42% виконали завдання за зразком;
- всі учні впоралися з виконанням ескізу, при цьому ескізи 28% учнів чітко відображали предмет, що проєктується, ескізи 72% учнів не чітко відображали проєктований предмет;
- вибір матеріалів та інструментів у 30% учнів відповідає їх властивостям та призначенню, у 70% учнів частково відповідають властивостям та призначенню;
- усі учні впоралися з виготовленням виробу, при цьому 64% учнів виконали технологічні операції правильно та якісно, а 36% виконали технологічні операції з помилками.

З метою визначення рівня сформованості основних дій проєктної діяльності молодші школярі виконували проєктне завдання в групах. Враховуючи вікові особливості молодших школярів: неадекватну оцінку своїх можливостей при виборі теми, надмірний рівень фантазій і водночас невисокий рівень сформованості технологічних та загальнотрудових умінь,

на даному етапі ми пропонували учням проекти із закритим формулюванням завдання. Наприклад: використовуючи запропоновані матеріали та види іграшок спроектувати та виготовити прикраси для новорічної ялинки.

У ході спостереження ми встановили, що учням досить складно працювати у групах. Ми запропонували учням виконати короткостроковий проєкт (2 години) за групами. Однак при виконанні проєкту учням важко було розподілити обов'язки між собою. На кожну дію учні витрачали велику кількість часу.

Результати виконання проєктів учнями 3 класів ми фіксували за показниками: оригінальність; самостійність; правильність розробки та планування технологічного процесу; правильність виконання технологічних операцій; повнота проєктної документації.

Виконання проєктів в третьому класі учнями показав, що за всіма виділеними показниками спостерігається оригінальність, самостійність та правильність розробки та планування технологічного процесу проявляється у 30% учнів, правильність виконання технологічних операцій та повнота проєктної документації відзначається у 20% учнів.

Аналіз середніх показників результатів виконання проєкту у четвертому класі учнями показав, що крім показника повноти документації за всіма виділеними показниками також спостерігається середній рівень. Оригінальність виявляється у 43% учнів, самостійність у 52%, правильність розробки та планування технологічного процесу проявляється у 56% учнів, правильність виконання технологічних операцій відзначається у 53% учнів.

Таким чином, опрацювання експериментальних даних результатів виконання проєктів у 3-му та 4-му класах учнями, на основі виділених вище показників показала:

1. при проєктуванні та виготовленні виробів у учнів спостерігався середній рівень самостійності та оригінальності;

2. при проєктуванні виробів більшою мірою сформовані вміння розробляти і планувати технологічний процес та вміння відбивати процес проєктування виробу в проєктній документації;

3. при виготовленні проєктованого виробу в учнів на середньому рівні сформовані вміння виконання технологічних операцій.

По закінченню експерименту на основі індивідуальних первинних показників результатів виконання проєкту в 4-му класі були визначені рівні навченості проєктної діяльності. Рівень володіння уміннями проєктної діяльності визначався за сумою індивідуальних показників. Якщо сума індивідуальних показників дорівнювала 5, то рівень учня визначався як високий. Якщо сума індивідуальних показників дорівнювала 4 чи 3, то рівень учня визначався як середній. Якщо сума індивідуальних показників дорівнювала 2, 1 чи 0, то рівень учня визначався як низький.

Високий рівень навчання проєктної діяльності вказує на те, що учень повністю самостійно проєктує та виготовляє виріб. Учень вміє висувати власні ідеї щодо вирішення завдання, за пропозицією оригінальної конструкції, оригінальних технологій, способів виготовлення та оформлення виробу. Учень правильно розробляє та планує технологічний процес, а також правильно виконує технологічні операції. Проєктна документація повністю відображає процес проєктування в графічній, знаковій, словесній формі, а виріб має високу якість і високий ступінь оригінальності.

Середній рівень навчання проєктної діяльності вказує на те, що учень за допомогою вчителя проєктує і виготовляє виріб. Учень вміє висувати власні ідеї щодо вирішення завдання, за пропозицією оригінальної конструкції, оригінальних технологій, способів виготовлення та оформлення виробу. Учень допускає незначні помилки розробки і плануванні технологічного процесу, у своїй правильно виконує технологічні операції. Проєктна документація частково відображає процес проєктування в графічній, знаковій, словесній формі, а виріб має гарну якість за низького рівня оригінальності.

Низький рівень навченості проєктної діяльності вказує на те, що учень за допомогою вчителя проєктує та виготовляє виріб. Учень проєктує та виконує виріб за зразком або частково його змінює та використовує традиційні технології та способи виготовлення та оформлення виробу. Учень допускає значні помилки розробки, плануванні технологічного процесу і під час виконання технологічних операцій. Проєктна документація частково відображає процес проєктування в графічній, знаковій, словесній формі, а виріб має низьку якість за відсутності оригінальності. Розподіл учнів за рівнями навченості проєктної діяльності представлено у зведеній таблиці.

Таблиця 2.3.

Розподіл молодших школярів за рівнями та показниками володіння молодшими школярами проєктною діяльністю на уроках дизайну і технології

<i>Рівні</i>	<i>Високий</i>	<i>Середній</i>	<i>Низький</i>
<i>Показники</i>			
Оригінальність	20%	53%	27%
Самостійність	20%	40%	40%
Правильність розробки та планування технологічного процесу	10%	55%	35%
Правильність виконання технологічних операцій	10%	57%	23%
Повнота проєктної документації	20%	54%	26%
<i>Загальний результат</i>	<i>16%</i>	<i>51,8%</i>	<i>30,2%</i>

З таблиці можна побачити, що у більшості учнів визначається середній та низький рівні навченості проєктної діяльності на уроках дизайну і технологій.

В кінці експерименту за допомогою анкет у учнів визначалося ставлення до проєктної діяльності. Результати аналізу анкет показали: у 90% учнів склалося позитивне і в 10% негативне ставлення до проєктної діяльності. Надалі виявили бажання виконувати проєкти 77% учнів.

Отримані результати свідчать про те, що необхідно визначити особливості організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій, окреслити організаційно-методичні рекомендації, які дозволятимуть здійснювати навчання молодших школярів проєктної діяльності більш ефективно.

2.2. Зміст проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій

Успішність та ефективність проєктування забезпечується за умови правильної й послідовної, організаційно-спланованої роботи учителя та учнів, в основі якої лежить логічна черговість дотримання етапів виконання проєктів на уроках дизайну і технології, серед яких: організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний, заключний.

На кожному етапі молодшими школярами здійснюється відповідна система послідовних дій із виконання проєкту, а вчитель виступає при цьому організатором навчальної предметно-перетворювальної діяльності.

Розглянемо зміст та методику організації діяльності учасників проєкту на кожному з його етапів.

На першому *організаційно-підготовчому етапі* проєктно-технологічної діяльності перед молодшими школярами постає важливе питання – правильно обрати об'єкт проєктування, адже від цього залежить успіх подальшої роботи. Учні на цьому етапі обирають та ставлять перед собою проблему, усвідомити вагомості майбутнього виробу як для самих себе, так і для суспільства в цілому, тобто з'ясувати доцільність виконання проєкту. Вчителеві необхідно допомогти учням підібрати таку проблему. Можна

обговорити, що саме викликає незадоволення, а що заважає, що хотілося б покращити. Можна визначити позицію інших людей, соціальних груп з приводу того ж питання. Спочатку варто зрозуміти суть, аспекти проблеми, а потім розробити й реалізувати варіанти рішення. Тема, сформульована таким способом, орієнтує на реально здійснений й актуальний результат.

Для визначення проблеми та пошуку шляхів її розв'язання можна застосувати мозковий штурм за такими питаннями: Як найшвидше зробити годівничку для птахів? З якого матеріалу ваза буде виглядати, як старовинна? Як зробити фартух привабливим для людини, яка не любить готувати? Як зробити дитячу іграшку безпечною, цікавою та корисною для розвитку?

Обґрунтування теми проєкту. Школярі роблять обґрунтування теми, формулюють чітку мету та конкретні завдання проєкту. Учні визначають чому саме обрали такий виріб, що їх надихнуло на виготовлення виробу, як використовуватимуть виріб на практиці, яким чином цей виріб зможе вирішити конкретну проблему, яким корисним умінням й навичкам зможе навчитися учень під час виготовлення такого виробу. Потім розробляються критерії (параметри, граничні вимоги) майбутнього виробу (він має виглядати в ідеалі), визначають обсяг знань та умінь, необхідних для втілення задуму.

Постановка мети та завдань проєкту. Мета проєкту має бути конкретною, зрозумілою, посильною для виконання учнем, тобто такою, яку учні в змозі досягти на момент закінчення роботи над проєктом. Формулюють її дієсловом або іменником дієслівного походження (виготовлення, створення, виконання, удосконалення, розробка тощо) одним реченням. Мета проєкту має відображати як зовнішній результат (який виріб необхідно зробити), так й внутрішній (які нові знання здобути, якими новими умінням оволодіти).

Розробка технічного завдання Граничні вимоги до проєктованого виробу нерозривно пов'язані з темою проєкту, тому вони можуть бути суто специфічними.

Серед найбільш універсальних вимог до проєтованого виробу, О. Пискун, виділяє: «*функціональні* – виріб має виконувати ту функцію, для якої він призначений, бути надійним і довговічним, зносостійким, придатним для ремонту; *конструктивні* – відповідність конструкції призначенню виробу, міцність і надійність конструкції, об'ємно-просторова структура виробу, габаритні розміри, вага, форма, компонування (способи поєднання елементів, деталей), загальна композиція, вплив матеріалів на конструкцію виробу; *ергономічні* – зручність у використанні, відповідність анатомо-фізіологічним особливостям людини, яка буде користуватися даним виробом, безпечність для здоров'я людини, практичність (легкість догляду й експлуатації); *технологічні* – доступність та обробність матеріалів, ступінь складності технології виготовлення, конкретні вимоги до технології виготовлення й оздоблення, необхідне обладнання; *естетичні* – привабливість зовнішнього виробу, здатність викликати приємні емоції, виразність, гармонійність композиції, кольорова гама, оригінальність конструкції, декоративність; *екологічні* – використання екологічно чистих матеріалів та технологій, можливість використання вторсировини та відходів виробництва, незабруднення навколишнього середовища, безпечність для людини, гігієнічність виробу; *економічні* – мінімальні матеріальні та енергетичні витрати на виготовлення виробу, можливість масового виробництва, прибутковість» (Пискун О., 2017).

Робота з інформаційними джерелами Робота над проєктом розпочинається з пошуку та збирання інформації із різних джерел, у тому числі з використанням Інтернету, наукових та періодичних видань. Учні консультуються з учителями, з батьками та іншими спеціалістами з обраної теми. Завдання першого етапу – це зібрати якомога більше інформації.

Існує три типи інформаційних джерел: навколишнє середовище, документи (друковані та електронні); люди. Сьогодні найбільш зручним та сучасним засобом пошуку й систематизації необхідної інформації для проєкту є Інтернет-ресурси.

Отже, для розв'язання проєктної проблеми учням необхідне оволодіння достатнім обсягом різних предметних знань й певними вміннями:

- інтелектуальними (опрацювання інформації, її аналіз, систематизація, узагальнення та висновки);
- творчими (вироблення варіантів розв'язання проблеми, ідей, прогнозування результату запропонованого розв'язання);
- комунікативними (уміння вести дискусію, формулювати запитання, слухати та чути співбесідника, відстоювати власну точку зору та висловлювати власну думку).

На організаційно-підготовчому етапі здійснення проєкту, після того, як учень визначився із проблемою та обрав об'єкт для проєктування, він приступає до пошуку вже існуючих аналогічних виробів, досліджує історію об'єкта, дізнається про особливості технології його виготовлення, про асортимент сучасних матеріалів. Наприкінці цього етапу учень має відібрати прототипи для свого проєкту, створити образ майбутнього виробу, усвідомити в загальних рисах план його матеріалізації.

Готуючи *історичну довідку* про еволюцію об'єкта проєктування, на думку Кравченко Т., учневі варто звертати увагу на історичні передумови його виникнення, тобто за можливості дослідити: «які саме фактори спонукали суспільство до створення аналогічних виробів; із яких матеріалів наші пращури намагалися виготовляти подібні речі та які технології обробки при цьому застосовували (також доцільним буде прослідкувати, які матеріали й технології виявилися найкращими й у чому); яких додаткових властивостей набув об'єкт проєктування у процесі свого еволюціонування; які були різновиди даних виробів і чим саме вони відрізнялися» (Кравченко Т., 2006). Далі, опрацьований масив інформації варто оформити у невелику історичну довідку, попередньо відібравши найголовніше, стисло висвітлити найвагоміші для власного проєкту відомості.

Дослідження технології (вказується, назва технології) Тут потрібно зібрати відомості й стисло описати послідовність та особливості технології

виготовлення виробу, особливості виконання певних технологічних прийомів та операцій, обрати необхідні для цього інструменти, матеріали, особливості користування ними. Учень реалістично оцінює, яка технологія обробки буде оптимальною для створення задуманого виробу (із урахуванням можливостей матеріально-технічного забезпечення та власних здібностей). Наприклад, якщо учень вирішив оздобити вазу в техніці «декупаж», то йому необхідно зрозуміти, які на сьогодні є види декупажу, які особливості їх виконання. Після ретельного вивчення технологій учень визначається, які з технік виконання будуть посильними для нього та обирає найбільш сприятливі для оздоблення свого виробу.

Дослідження матеріалів Перш ніж приступати до конструювання та виготовлення виробу, варто вивчити асортимент матеріалів, їх властивості, оцінити їх переваги та недоліки й обрати найкращий варіант для втілення власного проєкту. Для виконання учнівських проєктів не рекомендується обирати надто дорогі матеріали, а варто шукати способи скорочення витрат на матеріали. Педагоги-практики заохочують учнів до використання матеріалів, як вже вийшли з ужитку (старі одяг, іграшки, взуття), залишків виробництва (обрізків, клаптиків) та викидних матеріалів (журналів, пластикових пляшок, картонних коробок, пінопласту). У процесі проєктування потрібні будуть й природні матеріали, зібрані власноруч. Важливо, дослідити, оцінити вплив матеріалів на конструкцію та інші показники майбутнього виробу.

Пошук та аналіз виробів -аналогів та вибір оптимальних ідей для реалізації у власному проєкті

Користуючись книгами, спеціалізованими альбомами, журналами, мережею Інтернет, учні знаходять прототипи, об'єкти-аналоги, на прикладі яких вони будуть конструювати власну модель. Термін «прототип» може вживатися у двох значеннях: «зразок виробу подібної функції або виріб тієї ж групи, що став вихідною точкою для аналізу і опрацювання проєктної ідеї; первинний дослідний зразок об'єкта проєктування, за результатами

випробовування якого вносять поправки до остаточного промислового зразка» (Енциклопедія освіти, 2008). Для навчальної проєктно-технологічної діяльності учня важливим є перше визначення.

Термін «аналог» означає: «існуючий виріб, об'єкт живої чи неживої природи, що має призначення і принцип дії, подібні до об'єкта проєктування, і використовується дизайнером як предмет аналізу з метою розробки або уточнення проєктної ідеї» (Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій, 2011).

Серед значного розмаїття подібних виробів юним проєктантам достатньо вибрати 3-6 аналогів, які найбільше підходять за своїми якостями для проєктування власних виробів. Підсумувати виконану роботу на цьому етапі проєкту можна декількома способами, наприклад :

- запропонувати картинки, фото, малюнки об'єктів-аналогів;
- підібрати зображення (фото, зарисовки натуральних об'єктів) подібних виробів, зазначити переваги та недоліки функціональних особливостей їх конструкції, використаних матеріалів, експлуатаційних властивостей, елементів оздоблення, тощо.
- розмістити в таблиці знайдені зображення об'єктів-аналогів та проаналізувати їх визначеними критеріями (зручність у використанні, кольорова гама, простота виготовлення, економічність натуральні матеріали).

Для оцінювання об'єктів-аналогів потрібно визначити 5-6 критеріїв, які якнайбільше відповідають граничним вимогам до проєктованого виробу та оцінити аналоги за визначеною шкалою (5-ти чи 10-бальною). Аналоги, які наберуть найбільшу кількість балів, стануть прототипами власного проєктованого виробу.

Важливо, що виготовлений виріб не може бути точною копією моделі-аналога. Інакше – це не буде проєкт, оскільки головна вимога до проєкту – це його *новизна, оригінальність, творчий підхід*. Учень може узяти вподобаний виріб-аналог за основу власного проєкту, але обов'язково має внести в

роботу елементи творчості (змінити конструкцію, матеріали, оздоблення, тощо), вдосконалити та адаптувати до своїх власних можливостей.

На *конструкторському етапі* учні складають технічний ескіз своєї конструкції, здійснюють підбір матеріалів, інструментів, визначають найдоцільнішу технологію виготовлення виробу, виконують економічні, екологічні й міні-маркетингові дослідження, в яких визначають доцільність виготовлення проєкту з погляду економії матеріалів й енергоресурсів.

Під час виконання цього етапу необхідно вчити школярів знаходити раціональні конструкції, проявляти заповзятість, спритність, кмітливість, щоб виготовити корисну річ із мінімальними матеріальними затратами, із недорогих матеріалів (чи навіть із відходів) і, разом із тим, наділити її цілим рядом переваг. Засобами діяльності виступають усі робочі інструменти, якими користуються учні під час розроблення проєкту.

Результатами діяльності учнів на конструкторському етапі є набуття нових знань, умінь та готові графічні документи – це конструкторська та технологічна документація.

На етапі генерування ідей складається банк ідей, створюється художній образ та виконуються пошукові ескізи або макети майбутнього виробу. Після виконується робочий ескіз, в кольорі, який наочно представляє вигляд майбутнього виробу, з'єднання його деталей, їх форми та розміри.

На основі робочого ескізу учень може здійснити словесний опис зовнішнього вигляду та конструкції проєктного виробу, вказати габаритні розміри виробу, зазначити з яких деталей він складається, які особливості матеріалів, форми, кольору, оздоблення, особливості використання виробу тощо.

Лекала та шаблони деталей виробу виконуються або від руки, або за допомогою креслярських інструментів. Шаблони призначені для багаторазового обведення, тому їх необхідно виготовляти з цупкого паперу. Наприклад, лекала на виготовлення м'якої іграшки, шаблони деталей квітки для аплікації.

На *технологічному етапі* учні визначають перелік необхідних інструментів та обладнання, обирають, аналізують, визначають раціональну технологію, за якою будуть обробляти деталі виробу, види з'єднання деталей, оздоблення готового виробу, виконують заплановані операції згідно складеної технологічної карти, здійснюють самоконтроль та оцінку якості виробу. Мета етапу – це якісне та правильне виконання учнем трудових операцій з виготовлення й остаточного оформлення виробу та набуття в процесі цього нових корисних знань, умінь й навичок.

Цей етап проєктно-технологічної діяльності передбачає: 1) виконання технологічних операцій, які передбачені технологічним процесом; 2) самоконтроль діяльності; 3) дотримання культури праці, технологічної, трудової дисципліни.

Серед найголовніших завдань учителя на цьому етапі О. Пискун визначає: «правильне планування й організація технологічної діяльності учнів; формування (розвиток) їхніх загальних і специфічних трудових умінь і навичок; розвиток певних якостей особистості (аналітичних здібностей, мислення, просторової уяви, координації, точності рухів рук, уміння ефективно використовувати свій робочий час тощо); виховання працелюбності, цілеспрямованості, наполегливості, організованості, бережливого ставлення до матеріалів, інструментів та обладнання тощо» (Пискун О., 2017).

На технологічному етапі обирають технологію (техніку) виконання виробу, добирають необхідні інструменти, обладнання.

Матеріали обираються з урахуванням їх технологічних, екологічних та естетичних властивостей. Варто ретельно продумати гармонійне поєднання фактур, кольорів, рисунку.

Технологічна карта виготовлення виробу оформлюється у вигляді таблиці, де обов'язково зазначається порядковий номер операції, назва та зміст технологічної операції, технічні умови виконання операції, інструменти та обладнання, виконується ескіз даної операції. На ескізі має бути

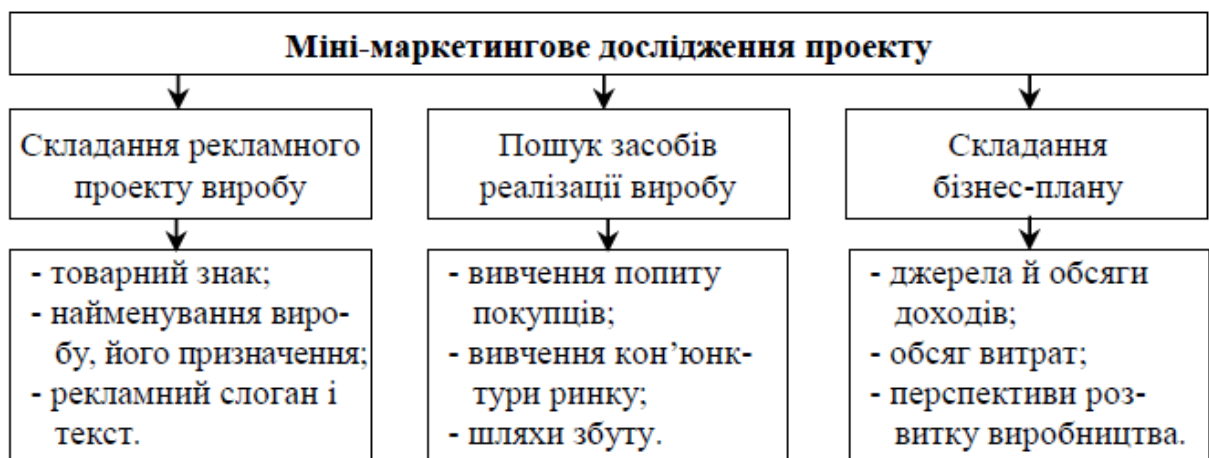
відображений виріб у готовому вигляді. Якщо ескіз виконати складно, то можна використати фото. Для цього необхідно послідовно робити знімки в процесі створення власного виробу.

Основними вимогами до проєктованого виробу є:

1. Посильність (врахування реальних можливостей учнів (матеріальні, фізичні, інтелектуальні), школи, вчителя).
2. Наступність (зміст проєктної діяльності школяра враховує раніше засвоєні учнями знання й уміння).
3. Технологічність (можливість максимально простого виготовлення виробу, з доступних матеріалів, з найменшими витратами праці, тобто вибір найбільш раціональної технології).
4. Економічність (виготовлення виробу з найменшими витратами та одержанням найбільшого прибутку).
5. Екологічність (виготовлення та експлуатація виробу, що не спричиняють змін у навколишньому середовищі, порушень у життєдіяльності людини, тваринного та рослинного світу).
6. Безпека (охорона праці, виробнича санітарія, гігієна).
7. Ергономічність (виготовлення виробу максимально зручної конструкції, що відповідає анатомічним і функціональним особливостям людини).
8. Системність (зміст проєкту комплексно відображає вивчений матеріал протягом року (або попередніх років), є політехнічно спрямованим).
9. Творча спрямованість, цікавість (передбачає творчу діяльність та врахування інтересів учнів).
10. Відповідність вимогам дизайну (проєктований виріб зовні естетично привабливий, композиційно цілісний, із вдало підбраною колірною гамою).
11. Суспільно-особистісна значущість (виріб має певну цінність, є корисним для конкретної особистості, групи людей або суспільства в цілому).

Проектування та виготовлення виробу сприяє засвоєнню учнями не лише технологічних умінь та навичок, а й навчанню гнучкому та постійному реагуванню на ринок збуту проєктованих виробів.

При виконанні проєкту учнями можуть бути проведені міні-маркетингові дослідження, що включає такі види робіт: «визначення категорії потенційних покупців пропонованого виробу (наприклад, декоративне панно з природних матеріалів може зацікавити туристів, шанувальників національних традицій і декоративного мистецтва, людей, що віддають перевагу природним матеріалам в оформленні інтер'єру, любителів кантрі-стилю); дослідження цін на подібні товари у торговельній мережі міста, в Інтернет-магазинах і порівняння їх з розрахованою собівартістю власного виробу; вивчення думки потенційних покупців щодо споживчих властивостей пропонованого виробу (за допомогою опитування); пошук можливих шляхів підвищення попиту на даний товар» (Пискун О., 2017).

На *заключному етапі* виконання проєкту здійснюються такі дії: порівняння виготовленого виробу із запланованим, аналіз та усунення недоліків, остаточний контроль та випробування виробу; економічні розрахунки та екологічна експертиза виготовленого виробу; проведення міні-маркетингових досліджень; підведення підсумків, аналіз та самооцінювання проведеної роботи (учні визначають, чи досягли своєї мети, який результат їхньої праці, здійснюють самооцінку спроектованого виробу); розробка творчої форми презентації проєкту; захист проєкту перед однокласниками.

При оцінюванні творчих проєктів вчитель:

- оцінює поточну роботу учнів та виконаний виріб.
- враховує правильність виконання прийомів та способів роботи, раціональність виконання праці, організація робочого місця, вміння підтримувати порядок на робочому місці, економне використання матеріалів, дотримання правил техніки безпеки й санітарно-гігієнічних вимог, дотримання норм часу на виготовлення проєкту;
- звертає увагу на атмосферу, в якій школярів виконували проєкт та як його презентували;
- враховує якість, завершеність виробу, оригінальність, його естетичне оформлення, рівень новизни, творчості та самодіяльності учнів.

Вчитель обговорює з учнями результати проєктної діяльності, організовуючи підсумкову бесіду.

- Що сподобалось у проєктуванні?
- Чи виникали труднощі у процесі виконання проєкту, якщо виникали то чому? Яких знань та вмінь не вистачало?
- Чи допоміг проєкт дізнатися щось нове?
- З якими джерелами інформації працювали?

Таким чином, ми виділили етапи організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технології, визначили зміст, методи, форми та засоби навчання на кожному етапі та уточнили комплекс процесуальних та результативних критеріїв щодо контролю, аналізу та оцінки результатів проєктної діяльності молодших школярів.

2.3. Педагогічні умови організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій

Для успішного здійснення процесу організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій технології необхідно

визначити педагогічні умови. Вважаємо, що педагогічні умови організації проєктної діяльності молодших школярів під час уроків дизайну і технологій мають створити сприятливе навчальне середовище для розвитку учнів.

У цьому контексті ми вважаємо, що при педагогічному управлінні проєктною діяльністю молодших школярів необхідно створювати атмосферу доброзичливості та довірливості. Дуже важливо, щоб кожна дитина повірила у свої сили, раділа кожному своєму успіху.

Вибір навчального матеріалу для проєктної діяльності молодших школярів має перебувати в «зоні найближчого розвитку» учнів та містити в собі завдання, які потребують певної інтелектуальної та емоційної напруги. Вчителю необхідно допомогти дитині закріпити вже досягнуте і не гальмувати, а прискорювати рух у розвитку.

У першому розділі ми визначили, що вихідну позицію щодо навчання проєктної діяльності у початковій школі визначають вікові особливості молодшого школяра. Ґрунтуючись на виділені вікові особливості учнів початкових класів, ми вважаємо, що організація проєктної діяльності молодших школярів під час уроків дизайну і технології має забезпечувати:

- розвиток довільної пам'яті, довільної уваги;
- формування умінь довільно вести спостереження та умінь цілеспрямовано аналізувати предмети, що сприймаються;
- розвиток абстрактно-логічного мислення з опорою на наочно-дійове та наочно-подібне мислення;
- подальший розвиток уяви;
- створення умов успішного переходу учнів від провідної діяльності – гри до провідної діяльності – вчення;
- підвищення рівня навчальної мотивації;
- розвиток вольових зусиль для здійснення тривалої діяльності.

Під час організації проєктної діяльності молодших школярів необхідно враховувати: неадекватну оцінку молодшого школяра своїх можливостей при

виборі теми проєкту; надмірний рівень фантазії учня у процесі роботи над проєктом; проблеми в оформленні описової частини проєкту; обмежені можливості самостійної діяльності; швидка стомлюваність і нестійка увага; слаборозвинені просторові уявлення.

Відповідно до розвиваючої освіти у навчанні необхідно враховувати індивідуальні особливості кожного учня. Облік індивідуальних особливостей означає розкриття можливості максимального розвитку кожного учня, виходячи з визнання унікальності та неповторності його психологічних особливостей.

Індивідуальність – узагальнена характеристика особливостей людини, стійкий прояв яких визначає індивідуальний стиль діяльності як особистісне освіту. Індивідуальність людини формується на основі успадкованих природних задатків у процесі виховання і одночасно - і це головне для людини – у ході саморозвитку, самопізнання, самореалізації в різних видах діяльності.

Психологи відзначають, що вже в початкових класах у молодших школярів починає укладатися індивідуальна вибірковість до змісту та форми навчального матеріалу. З віком ця вибірковість може зникати або, навпаки, посилюватись. Тому ми вважаємо, що саме у початковій школі процес навчання проєктної діяльності важливо розглядати з погляду індивідуальної вибірковості.

Вважаємо, що в організації проєктної діяльності молодших школярів велику увагу слід приділяти індивідуальним особливостям кожного учня та його розвитку. У цьому завданні навчання полягає не в плануванні загальної, єдиної та обов'язкової всім лінії психічного розвитку, а допомоги кожному учневі з урахуванням наявного в нього досвіду пізнання вдосконалювати свої індивідуальні здібності, розвиватися як особистість. Кожен учень має розвиватися не як «колективний суб'єкт», а передусім індивід, наділений своїм неповторним «суб'єктним досвідом».

Суб'єктний досвід О.І. Галян визначає як: «досвід життєдіяльності, який набуває дитина до школи в конкретних умовах сім'ї, соціокультурного оточення, у процесі сприйняття світу людей і речей. Суб'єктний досвід називають особистим, власним, індивідуальним». Автор зазначає, що виходячи з того, що кожен учень початкової школи прагне розкриття власного потенціалу, даного йому від природи в силу індивідуальної організації, вчителю потрібно лише допомогти йому, надати відповідні умови (Галян О., 2018).

У зв'язку з цим ми вважаємо, що проектна діяльність повинна спиратися на суб'єктний досвід кожної дитини, при цьому педагогічне управління проектною діяльністю молодших школярів буде спрямоване головним чином на розкриття та використання суб'єктного досвіду кожного учня та підпорядковане становленню особистісно значущих способів перетворювальної діяльності.

Вважаємо, що процес навчання проектною діяльністю молодших школярів будується на основі діяльнісного підходу, коли відбувається активне включення молодших школярів до навчально-пізнавальної діяльності. При такому навчанні перед учителем стоїть завдання формування певних видів діяльності. Знати – це завжди виконувати якусь діяльність чи дії, пов'язані з даними знаннями. Якість засвоєння знань визначається різноманіттям та характером видів діяльності, у яких знання можуть функціонувати. Виходячи з цього, педагогу важливо сформулювати у молодших школярів такі дії проектною діяльністю, які включають задану систему знань про цю діяльність і які забезпечать їх застосування в заздалегідь передбачених межах.

Під час навчання молодших школярів проектною діяльністю велике значення має формування інтересу до цієї діяльності. Найбільш характерним для проектною діяльності вважається мотив цієї діяльності, який проявляється, перш за все, у бажанні учня виконувати проект для задоволення своїх потреб. У зв'язку з цим, при плануванні та організації

проектної діяльності вчителю необхідно постійно вивчати інтереси молодших школярів та визначати найбільш значущі для них проблеми та потреби. Проекти повинні ґрунтуватися на потребах молодших школярів і повинні бути особистісно значущими для них.

Працюючи над проектом учні опановують комплексом умінь, (навчально-пізнавальних, практичних, оцінних), основами взаємодії один з одним та рефлексією, навчаються самостійно одержувати нові знання, а також інтегрувати їх. Проект має відповісти на запитання: навіщо він створений? Чи придатний проект для втілення? Наскільки новим постає бачення проблеми? Наскільки проект відповідає вимогам часу? Чи завершений та готовий до реалізації?

Основними критеріями вибору теми проектів є:

- бути цікавим для учнів;
- відкривати можливості для самостійного висування та реалізації нових ідей;
- розвивати знання та вміння, які учень вже має;
- відповідати можливостям та нахилам учнів;
- враховувати рівень матеріально-технічної бази школи;
- відповідати правилам безпечної праці;
- враховувати час, необхідний для виконання задуманого проекту;
- забезпечувати створення корисної та красивої речі.

Самостійно (чи під контролем та за допомогою вчителя) учні будуть працювати лише тоді, коли їм це буде цікаво, тобто основним критерієм є інтереси учнів. Проте крім того, необхідно враховувати:

- практичне застосування виконаного проекту;
- вікові та індивідуальні особливості молодших школярів;
- відповідність завданням програми, які вирішуються;
- рівень знань, вмінь учнів;
- обсяг роботи (термін виконання);

- матеріальні затрати (наявність матеріалів та інструментів);
- творчий характер та оригінальність тощо.

Напрями творчих проєктів. Основними сферами проєктної діяльності можуть бути:

- *дім*: дизайн кухні —кухонний набір (серветки, прихватки, фартух, рушнички); скринька (для ключів, прикрас, дрібних речей); озеленення дитячої кімнати тощо;

школа: класний куточок та прикрашання класу до свят: «Куточок дружби», «Наш клас», «Державна символіка», «Вітаємо», «Куточок творчості», «Природничий куточок», а також оформлення приміщень та подвір'я школи: «Портрет нашої школи», «Прикрашання зали до свята», «Новорічна іграшка», «Барвисті клумби на шкільному подвір'ї» тощо;

- *дозвілля*: сценарії свят; ігри та іграшки; подарунки; сувеніри тощо;
- *виробництво*: замовлення підприємств, фірм.

Для ознайомлення зі світом професій учням можна запропонувати такі теми навчальних проєктів: «Яка професія найважливіша», «Професії моїх батьків», «Давно забуті професії», «Коли я виросту...», «Підприємства нашого міста (селища)» тощо. Під час роботи над такими проєктами діти дізнаються про важливість праці й професії в житті людини, знайомляться з підприємствами свого краю, професіями тамтешніх працівників, умовами роботи, продукцією, яку випускають, яке обладнання застосовують. Наприклад, вчитель може провести екскурсію для молодших школярів на певне підприємство, результати такої подорожі учні відображають у конкретному проєкті. Таким чином, при захисті проєктів учні ще раз обговорюють побачене під час екскурсії.

Добре коли проєктні завдання мають суспільнокорисний характер: «Іграшка для дитячого садка», «Створення елементів костюмів для театральної вистави», «Казкові герої для лялькового театру». Проєктні завдання учні виконують для привітання рідних: «Подарунок для друга», «Різдвяні подарунки для батьків», «Конкурс на найкращу новорічну ялинку».

З метою екологічного виховання учні працюють над проектами «Корисні речі з підручних матеріалів», «Друге життя старим речам», «Фантастичні істоти з викидного матеріалу» тощо.

З метою ознайомлення молодших школярів з традиційними народними ремеслами України, молодші школярі разом з вчителем можуть виконати проєкти на теми: «Українські народні промисли», «Ремесла мого краю», «Секрети українських народних ремесел», «Інструменти народних майстрів», «Свято писанки», «Символіка в українській вишивці», «Український народний рушник», «Національний одяг різних регіонів України», «Елементи традиційного українського вбрання», «Чарівна глина», «Солома в руках майстра» тощо. У процесі роботи над даними проєктами учні ознайомлюються з традиційними народними ремеслами в Україні, через них формуються духовні та моральні загальнолюдські цінності засобами декоративно-прикладного мистецтва, зацікавленість культурними традиціями українського народу, любов до рідного краю.

Також, на уроках дизайну і технологій молодші школярі разом зі вчителем можуть виконати цікаві проєкти на теми: «Іграшки наших предків», «Обереги в житті українців», «Українська народна лялька», «Дизайн інтер'єру сільської хати», «Виготовлення українського декоративного посуду», «Витинанки – чарівні хатні прикраси», які направлені на ознайомлення учнів з побутом українського народу, із традиційним інтер'єром української хати, звичаями й традиціями виготовлення українських народних іграшок, із матеріалами, які використовувалися для їх створення та техніками їх виготовлення.

Щоб допомогти учням у виборі теми творчого проєкту, учителю необхідно скласти списки тем проєктів для кожного класу — так званий банк проєктів, враховуючи кількість учнів у класі та плануючи кількість тем проєктів на одну-дві більше, ніж учнів, щоб була можливість обрати тему з представленого переліку.

В організації проєктної діяльності вчителю необхідно зважати на такі рекомендації: кожен учень має усвідомити важливість своєї активності та відповідальної участі в справі. Тому доцільно разом обговорити й скласти пам'ятку для учасника проєкту:

- Чому ця тема для мене є цікавою?
- Для чого я буду працювати над проєктом?
- Що я сам зможу зробити? Коли?
- Що мені для роботи потрібно?
- Яких результатів я очікую?
- Як я хочу показати наш результат?

У пам'ятці зрозуміло відображено ланцюжок алгоритму проєкту: мотивація учнів, мета, завдання, способи виконання, засоби, результат, очікування успіху.

Особливу увагу слід приділяти тому, щоб в школярів не згасав інтерес до цього процесу, відслідковувати, щоб вони доводили розпочату справу до кінця, це загартовує волю учнів, характер, вони сміливо беруться за важкі справи, вчать їх вирішувати. На кожному етапі молодшими школярами здійснюється відповідна система послідовних дій у виконанні проєкту, а вчитель при цьому стає організатором дитячого життя. Його завдання полягають у тому, що він має скласти план роботи, запропонувати такі об'єкти проєктування, які є цікавими і посильними, підтримати, допомогти кожному учневі у вирішенні тієї чи іншої проблеми в цілому, зокрема, у виборі раціональної ідеї, оптимального варіанту та технології виготовлення даного об'єкту.

Проєктна діяльність молодших школярів спирається на їхню самостійність. Основу самостійної діяльності складають дії, які учень виконує без допомоги вчителя. Виділяються три рівні формування самостійності. Специфікою першого етапу є засвоєння учнями початкових класів зразка роботи педагога та дії на основі наслідування. Наступний, проміжний етап, характеризується самостійним застосуванням отриманих

знань та умінь у знайомих та частково змінених умовах. Показником вищого етапу самостійності є виконання накопиченого досвіду у різноманітних ситуаціях, зокрема й нових.

Виходячи зі сказаного, вважаємо, що в процесі організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій необхідно забезпечити проходження учнями всіх рівнів самостійності та створити умови для поступового збільшення ступеня самостійності.

Отже, у цьому параграфі нами визначено та розкрито сукупність педагогічних умов навчання молодших школярів проєктної діяльності на уроках дизайну і технологій, а саме:

- створення атмосфери доброзичливості та довірливості;
- відбір навчального матеріалу для проєктної діяльності в «зоні найближчого розвитку» учнів;
- врахування вікових особливостей молодших школярів;
- облік індивідуальних особливостей кожного учня та опора на його «суб'єктний досвід»;
- поетапне формування основних дій проєктної діяльності;
- формування інтересу до проєктної діяльності.
- поступове збільшення ступеня самостійності учнів;
- поєднання індивідуальних та групових форм навчання.

Ми вважаємо, що при виборі змісту, методів, засобів та організаційних форм навчання, а також при здійсненні навчального процесу доцільно враховувати виділені педагогічні умови. Вважаємо, що дані педагогічні умови організації проєктної діяльності молодших школярів під час уроків дизайну і технологій дозволять здійснити процес навчання проєктної діяльності більш цілеспрямовано та ефективно.

Проведене дослідження дає змогу стверджувати, що уроки дизайну і технологій та проєктно-технологічна діяльність мають позитивний вплив на розвиток соціальної активності молодших школярів, розкриває можливості

учнів, дозволяє перетворити навчання та процес виготовлення виробу в цікаву і захоплюючу роботу учнів, формує навички толерантної поведінки, виховує доброзичливе ставлення до інших, а також спонукає до набуття певного досвіду.

Висновки до розділу 2

У процесі констатувального дослідження, спрямованого на дослідження сучасного стану організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій, вирішувалися наступні завдання: розробка методичного інструментарію констатувального експерименту; визначення вихідного рівня навченості учнів проєктної діяльності; якісний аналіз результатів констатувального експерименту в аспекті досліджуваної проблеми.

Для контролю, аналізу та оцінки результатів організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій використовувався комплекс процесуальних та результативних критеріїв: рівень творчості та самостійності, рівень знань та умінь при виконанні практичних, індивідуальних проєктних завдань та проєктів, рівень освоєння алгоритму проєктної діяльності, особисте ставлення учнів до проєктної діяльності, наповненість проєктної документації та якість виробу, що проєктується.

Для ефективного функціонування процесу педагогічного управління враховуються певні педагогічні умови: створення атмосфери доброзичливості та довірливості; відбір навчального матеріалу для проєктної діяльності в «зоні найближчого розвитку» учнів; врахування вікових особливостей молодших школярів; облік індивідуальних особливостей кожного учня та опора на його «суб'єктний досвід»; поетапне формування основних дій проєктної діяльності; формування інтересу до проєктної

діяльності. поступове збільшення ступеня самостійності учнів; поєднання індивідуальних та групових форм навчання..

Успішність та ефективність проєктування забезпечується за умови правильної й послідовної, організаційно-спланованої роботи учителя та учнів, в основі якої лежить логічна черговість дотримання етапів виконання проєктів на уроках дизайну і технології, серед яких: організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний, заключний. Для кожного етапу виділено: основні завдання змісту, форми, методи та засоби навчання проєктної діяльності. На кожному етапі молодшими школярами здійснюється відповідна система послідовних дій із виконання проєкту, а вчитель виступає при цьому організатором навчальної предметно-перетворювальної діяльності.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі проаналізовано проблему організації проєктної діяльності молодших школярів та теоретично обґрунтовано особливості її реалізації у освітньому процесі початкової школи, зокрема на уроках дизайну і технологій. Результати дослідження свідчать про досягнення мети й дали підставу для наступних висновків.

1. Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить про те, що проблема організації проєктної діяльності є одним із перспективних напрямів роботи учнів у сучасному освітньому процесі. Проєктна діяльність розглядається як конструктивна та продуктивна діяльність особистості, спрямована на розв'язання життєво значущих питань, досягнення кінцевого результату в процесі цілепокладання, планування й здійснення проєкту. Теоретичний аналіз педагогічної літератури дозволяє нам розглядати проєктну діяльність молодших школярів як предметно-перетворювальну діяльність розвиваючого характеру, яка охоплює всі властивості людської діяльності в цілому, має свою структуру і є видом навчальної діяльності.

2. Під проєктною діяльністю молодших школярів на уроках дизайну і технологій ми розуміємо вид навчально-пізнавальної активності, спрямованої на освоєння професійного досвіду проєктувальників, дизайнерів, технологів та оволодіння розумовими діями та операціями у процесі створення продукту-проєкту. Найбільш суттєвими характерними рисами проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій є активізація пізнавальної діяльності та підвищення мотивації навчання при здійсненні проєктної діяльності; творчий та розвиваючий характер проєктної діяльності; цілеспрямованість проєктної діяльності; самостійність учнів у процесі проєктної діяльності; практична спрямованість проєктної діяльності та її відповідність віковим особливостям та рівню підготовки учнів.

Вважаємо, що вихідну позицію у навчанні молодших школярів проєктної діяльності під час уроків дизайну і технології визначають вікові особливості учнів початкової школи: розвиненість емоційно-образного

сприйняття; мимовільність уваги та пам'яті; розвиток мислення від наочно-дієвого, наочно-образного до абстрактно-логічного; перехід від провідної діяльності – гри – до діяльності навчання; низький рівень розвитку навчальної мотивації. Під час проектної діяльності учні вчаться самостійно мислити, знаходити та розв'язувати проблеми, у них розвиваються здібності до прогнозування результатів, планування своєї роботи. При роботі над проектами на уроках дизайну і технологій в учнів розвивається уява, що є потужним стимулом народження нових ідей; творчі здібності (учень усвідомлює себе творцем, працюючи з різними інструментами та матеріалами), формується прагнення самостійно створити щось нове.

3. У процесі констатувального дослідження, спрямованого на дослідження сучасного стану організації проектної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій, вирішувалися наступні завдання: розробка методичного інструментарію констатувального експерименту; визначення вихідного рівня навченості учнів проектної діяльності; якісний аналіз результатів констатувального експерименту в аспекті досліджуваної проблеми. Для контролю, аналізу та оцінки результатів організації проектної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій використовувався комплекс процесуальних та результативних критеріїв: рівень творчості та самостійності, рівень знань та умінь при виконанні практичних, індивідуальних проектних завдань та проектів, рівень освоєння алгоритму проектної діяльності, особисте ставлення учнів до проектної діяльності, наповненість проектної документації та якість виробу, що проектується.

4. Успішність та ефективність проектування забезпечується за умови правильної й послідовної, організаційно-спланованої роботи учителя та учнів, в основі якої лежить логічна черговість дотримання етапів виконання проектів на уроках дизайну і технології, серед яких: організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний, заключний. Для кожного етапу виділено: основні завдання змісту, форми, методи та

засоби навчання проєктної діяльності. На кожному етапі молодшими школярами здійснюється відповідна система послідовних дій із виконання проєкту, а вчитель виступає при цьому організатором навчальної предметно-перетворювальної діяльності.

Для ефективного функціонування процесу організації проєктної діяльності на уроках дизайну і технологій нами виокремлено педагогічні умови: створення атмосфери доброзичливості та довірливості; відбір навчального матеріалу для проєктної діяльності в «зоні найближчого розвитку» учнів; врахування вікових особливостей молодших школярів; облік індивідуальних особливостей кожного учня та опора на його «суб'єктний досвід»; поетапне формування основних дій проєктної діяльності; формування інтересу до проєктної діяльності. поступове збільшення ступеня самостійності учнів; поєднання індивідуальних та групових форм навчання..

Таким чином, нами розглянуто теоретичні основи та особливості організації проєктної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник (2019р.). Отримано з: <http://sum.in.ua/s/praghnennj>
2. Алексєєв В. Проекти в початковій школі. Початкова освіта. 2018. № 17. С. 39-43.
3. Башинська Т. Проектувальна діяльність – основа взаємодії вчителя на учнів. Початкова школа. 2003. № 6. С.15-17.
4. Бех І. Д. Формування у дитини почуття цінності іншої людини. Педагогіка толерантності. 2001. № 2 С. 52–58.
5. Білик В. Проектна діяльність – основа розвитку творчих здібностей молодших школярів. Початкова школа. 2013. №5. С. 6 - 9.
6. Бодько Л. Метод проектів як засіб реалізації особистісно-орієнтованого навчання. Початкова школа. 2013. № 10. С. 1-5.
7. Волковська Т. Проектування як метод особистісно орієнтованого навчання. 2006. №40. С.9-10.
8. Галян О.І. Орієнтири психолого-педагогічного супроводу розвитку суб'єктності учня. Науковий вісник ХДУ серія психологічні науки. № 4 (2018), С.88-93.
9. Гільберг Т. Г. (2021) «Нова українська школа: технологічна освіта у початковій школі». Навчально-методичний посібник. Київ: Генеза. 160 с
10. Гузенко О. Особливості навчальних проектів. Українська мова і літературна. 2008. № 8. С. 6-10.
11. Даниленко Т.М. Проектна діяльність на уроках у початковій школі / Т. Даниленко, В. Пеньшина. 2009. № 16. С. 54-58.
12. Державний стандарт початкової освіти. (2018 р.). <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>
13. Додусенко Н.О., Нетужилова І.В. Проектна діяльність у початковій школі. Х.: Видавнича група «Основа», 2010. 223с
14. Енциклопедія освіти. Головний ред. В. Г. Кремень. Академія педагогічних наук України. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

15. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н.П. Наволокова. Х.: Основа, 2011. – 176 с.
16. Жуковська С.В. Впровадження проектної діяльності в роботу вчителя початкових класів. Початкове навчання та виховання. 2006. № 8. С.35-38.
17. Зайченко І.В. Історія зарубіжної педагогіки. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 624 с.
18. Закон України про освіту (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
19. Зеленська О. Використання інноваційних технологій на уроках у початковій школі. 2013. № 15. С.47-48.
20. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: навч. метод. посібник / За заг. ред. О.М. Коберника, Г.В. Терещука. Умань: СПД Жовтий, 2008. 212 с.
21. Інноваційні технології навчання української мови і літератури / укладач О.І. Когут. – Тернопіль: Астон, 2005. – 204 с.
22. Ісаєва Г. Метод проектів - ефективна технологія навчання. Підручник для Директора. 2005. № 9-Ю. С. 4-10.
23. Коберник О. М., Терещук Г. В. (2007). Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ, 2007. 257 с.
24. Коберник О.М. Проектна технологія: теорія, історія, практика: монографія / О.М. Коберник. Умань: ПП Жовтий О.О., 2012. 229 с.
25. Комар Т. В. (2013). Методологія проектної діяльності: теоретичний аспект. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». №2(8). С. 102-107.
26. Концепція Нової української школи (2018). <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia>
27. Котелянець. Н. Проектно-технологічна діяльність молодших школярів /
28. Кравченко Т. Методика проектного навчання на уроках обслуговуючої праці в 5 класі. – К.: Шк. світ, 2006. – 200 с.

29. Кримський С.Б. Проект і проектування в сучасній цивілізації // Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати: Практико зорієнтований збірник / Керівник авторського колективу – директор ліцею міжнародних відносин № 51 С.М. Шевцова. Науковий керівник і редактор – канд. істор. наук І.Г. Єрмаков. – К.: “Департамент”, 2003. – 320с.
30. Мантула Т.І. Проектні технології: теорія і практика / Т.І.Мантула. – Кіровоград: ТОВ «ПОЛІМЕД-Сервіс», 2008. – 150 с.
31. Мачача Т. С. (2015). Проектно-технологічна спрямованість змісту навчального предмета «Технології» в основній школі. К., С.128
32. Мачача Т. С. Дизайн і технології 1 клас : навчальний посібник-альбом. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 96 с.
33. Мачача Т. С. Дизайн і технології. НУШ 1 клас : навчально-методичний посібник для вчителя. Київ : Видавництво «Освіта», 2020. 64 с.
34. Метод проектів: особливості застосування в початковій школі. Посіб. для вчителів початкових класів, слухачів курсів підвищення кваліфікації, студентів педагогічних факультетів вищих навчальних закладів. – Видавництво Київського міського педагогічного університету імені Б.Д.Грінченка. 2009. 42 с.
35. Мойсеюк Н.Є Педагогіка. Навчальний посібник. 5-е видання, доповнене і перероблене. К., 2007. С. 293–299.
36. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи. URL: [https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna% 20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf) (дата звернення: 2.02.2021).
37. Нова українська школа : poradnik для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
38. Онопрієнко О. Проектна технологія як засіб компетентнісно-орієнтованого навчання. Учитель початкової школи. 2013. № 1. С.2- 6.
39. Онопрієнко О.В. Управління проектною діяльністю молодших школярів. Навчання і виховання учнів 4 класу: Методичний посібник. Київ: Початкова школа, 2005. С.53-64.

40. Онопрієнко, Оксана Володимирівна. (2009). «Метод проектів як засіб розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів.
41. Освітні технології: Навч.-метод. Посіб./ О.М.Пехота, А.З.Кінтенко, О.М.Любарська та ін.; За заг.ред. О.М.Пехоти. – К.: А.С.К., 2002. – 255с.
42. Пахомова Н.Ю. Проектна діяльність: навчальний посібник. Харків: Ранок, 2016. 273 с.
43. Петровська Н. В.. Проектна технологія: сутність, досвід використання, перспективи. Початкове навчання. 2009. № 25. С. 2-11. 87
44. Пискун О.М. Методика трудового навчання. Проектна технологія навчання: Навчально-методичний посібник до виконання практичних робіт для студентів спеціальності «Середня освіта. Трудове навчання та технології». Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка. 2017. 88 с.
45. Проекти в початковій школі: тематика та розробки занять / упоряд.: О. Онопрієнко, О. Кондратюк. К.: Шкільний світ, 2007. 128с.
46. Проектна діяльність у школі / Упоряд. М. Голубченко. К.: Шк.. світ, 2007. 128 с.
47. Савченко О. Метод проектів на уроках літературного читання. Початкова школа. 2015. № 11. С. 26-30.
48. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти. Київ: Грамота, 2012. 504с.
49. Савченко О.Я. Уміння вчитися - ключова компетентність молодшого школяра. Київ: Педагогічна думка, 2014. 176 с.
50. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п'яти томах. Т. 3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. Київ : Радянська школа, 1977. 670 с.
51. Сучасні шкільні технології. Ч.2 / Упоряд. І. Рожнятовська. К.: Ред. Загальнопед.газ.,2004. – 128с.
52. Цимбал О.М. Проектні технології: особливості впровадження у початковій школі. Початкове навчання. 2008. № 19. С. 2-13.
53. Ходан Любов (наук. кер. – Маковічук О.В.). Важливість організації проектної діяльності молодших школярів на уроках дизайну і технологій.

Тези доповідей студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (25–27 квітня 2023 року). Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи. Чернівці: Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. С. 261-262.

54. Чепіль М.М. Педагогічні технології: Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2012. 224с.

55. Чернецька Т.І. Сучасний урок: теорія і практика: [навч. посібник]/ Т.І.Чернецька. К.: ТОВ «Прайм друк», 2011. С.129-139.

56. Щекатунова Г. Д. (2021). Проектна діяльність у початковій школі. URL: http://ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2015/08/proektna_dijalnist_u_pochatkovij_shkoli.doc

ДОДАТКИ

Додаток А

Технології управління колективним проектом

Етап	Зміст	Діяльність учнів	Діяльність учителя
Вибір теми проекту	Визначення теми і мети проекту	Сприймання, аналіз інформації. Виявлення свого ставлення до теми проекту; сприйняття теми і мети	Мотивація учнів. Пояснення мети. Спостереження за реагуванням дітей
Планування роботи	Аналіз проблеми. Визначення джерел інформації, послідовності й часу виконання. Визначення груп-учасників.	Визначення завдань для груп, добір додаткової інформації. Обговорення послідовності роботи, розподіл її за часом виконання	Визначення часу виконання, допомога в плануванні групової роботи. Підказка щодо оформлення проміжних результатів
Виконання проекту в групах	Збір та обробка інформації з різних джерел. Практичне виготовлення частин проекту	Виконання роботи за планом із використанням дослідницьких, графічних, фантазійних та інших умінь	Спостереження, поради, участь в обговоренні проміжних результатів
Координація результатів групової роботи	Визначення способу об'єднання результатів групової роботи в спільний проект	Взаємне обговорення результатів групової роботи, їх зміни, відповідно до загального задуму. Підготовка цілісного проекту	Участь в обговоренні. Підказки щодо поліпшення роботи
Оцінювання досягнутого	Аналіз виконаного	Участь у колективному	Організація, обговорення,

результату	проєкту Зіставлення результатів з метою задуму проєкту Визначення форми презентації	обговоренні проєкту та його результатів. Висловлення самооцінки участі в проєктній роботі	орієнтири для аналізу, стимулювання висловлювань дітей
Захист, презентація проєкту	Підготовка до презентації (колективного захисту) проєкту	Участь у захисті проєкту на уроці або в позаурочний час	Організація захисту, запрошення батьків або учнів іншого класу, заохочення та відзначення учасників

Анкета для вчителя початкових класів

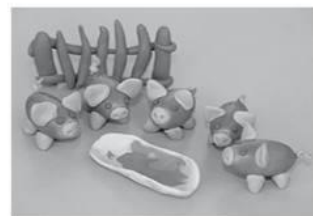
1. Клас _____
2. ПІБ вчителя _____
3. Кількість учнів у класі _____
4. Наявність окремого кабінету для проведення уроків дизайну і технологій: так _____ ні _____
5. Уроки дизайну і технологій в початкових класах ведуть:
вчитель початкових класів _____ вчитель технологій _____
6. Можливість використання технічних засобів навчання на уроках дизайну і технологій: так _____ ні _____
7. За якою програмою Ви навчаєте дизайну і технологій? _____
8. Чи організовуєте Ви проєктну діяльність молодших школярів на уроках дизайну і технологій? так _____ ні _____ частково _____
9. Напишіть теми за якими молодші школярі виконували проєкти на уроках дизайну і технологій?

Анкета для учнів початкових класів

1. Клас, ім'я - _____
2. Чи сподобалось тобі виконати проєкт? так _____ ні _____
3. Що тобі подобається більше всього при виконанні проєкту?
4. Які труднощі виникали при роботі над проєктом?
  - a) розвиток початкових ідей
  - b) вибір своєї ідеї;
  - c) виконання ескізу або малюнка;
  - d) планування технологічного процесу;
  - e) вибір матеріалів та інструментів;
  - f) заповнення проєкт-портфолію;
  - g) виготовлення;
  - h) оцінка і захист проєкту.
5. Чи допомогло тобі проєкт-портфолію при виконанні проєкту?
6. Чи хочете в подальшому самостійно виконувати виріб-проєкт?

Зразки навчальних проектів
Об'єкти праці, які учні можуть виготовляти в парі

1 клас. Тема «Світ тварин»

1 клас. Тема «Моя родина»

2 клас. Тема «Чому на землі бувають пори року»

2 клас. Тема «Святковий календар осені»

2 клас. Тема «Як птахи готуються до зими»

2 клас. Тема «Який у зими святковий календар»

1 клас. Тема «Мої друзі»

1 клас. Тема «Зимові свята»

2 клас. Тема «Хто такий споживач»

Об'єкти праці, які учні можуть виготовляти в малих групах

1 клас. Тема «Техніка, яка допомагає»

1 клас. Тема «Світ захоплень»

1 клас. Тема «Світ рослин»

Проект «Місто/село майбутнього»

Разом з однокласниками, за зразком чи власним задумом, виготуйте макет «Місто/село майбутнього».

Вам знадобляться: шматок пінопласту або картону для основи, конструктор «Lego», різнокольоровий картон та папір (колір оберіть за бажанням), картонні коробки з-під молока (соку) тощо, основи від паперових рушників, пластилін, шпатель для барбекю, дерев'яні прищепки, різнокольорові та простий олівці, лінійка, клей ПВА, ножиці та матеріали для оздоблення (за бажанням).

Виконуйте послідовно:

Підготуйте пінопласт або картон для основи. Намалюйте ескіз майбутнього міста/села.

На основі намалюйте вулиці.

Виготуйте макети будинків. Для їх виготовлення використайте картон, невеликі за розміром картонні коробки, основи від паперових рушників та конструктор «Lego».

Виріжте з паперу макети сонячних батарей та розмістіть їх на дахи будинків.

Виготуйте вітряки (пригадайте, як їх виготовляли у 1 кл.).

Виріжте з картону фігурки велосипедистів.

Виготуйте моделі транспортних засобів (пригадайте, як ви виготовляли їх у 2 кл.). Для їх виготовлення використайте картон, невеликі за розміром картонні коробки, основи від паперових рушників, дерев'яні прищепки та конструктор

«Lego».

Виготуйте макети дерев (як виготовляли їх у 2 кл.).

Розмістіть виготовлені шаблони будинків, вітряків, дерев, велосипедистів та електромобілів на основу.

Виконайте оздоблення макету «Місто/село майбутнього» за власним бажанням.

Презентуйте частину власної роботи. Поміркуйте, яке місто/село можна назвати «Місто/село майбутнього».

Проект «Класний оркестр»

Приклад міжпредметної інтеграції.

Під час роботи над проектом учні:

Створюють макети музичних інструментів

Рахують фінансові витрати на їх виготовлення

Обговорюють, у якій формі будуть презентувати власну яльність

Презентують виконану роботу (співають пісні, танцюють).

Проект «Благодійний ярмарок»

Приклад транспредметної інтеграції

Виготовляючи вироби для благодійного ярмарку, учні:

Обговорюють план проведення заходу «Благодійний ярма-рок» (де він буде проведений, у якій формі, на що будуть виручені кошти тощо)

Вибирають вироби, які будуть виготовляти

Вибирають знайомі їм технології виготовлення виробів, які вони опанували під час уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ», та ті, яких вони навчились під час гурткових занять, удома тощо

Вибирають матеріали, з яких будуть виготовлятися вироби

Виготовляють вироби

З допомогою дорослих планують проведення благодійного ярмарку (уточнюють місце і час проведення, хто за що від-повідляє тощо)

Розробляють рекламу заходу (малюють плакати, складають ірмі, створюють відеоролики, створюють голосові повідомлення для шкільного радіо тощо)

Рахують фінансові витрати на виготовлення виробів

З допомогою дорослих проводять благодійний ярмарок

З допомогою дорослих рахують виручені кошти

З допомогою дорослих реалізують мету заходу (віддають кошти відповідно до призначення)

Рефлексія (разом з дорослими обговорюють підготовку та проведення заходу, що вдалося, що не вдалося, що необхідно змінити наступного разу тощо)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень,
Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів
мають посилання на відповідне джерело.

Людмила П.
(підпис)